

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

МИХАЙЛЮК РОКСОЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 336.71

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ
КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник

ДЗЮБЛЮК Олександр Валерійович,
доктор економічних наук, професор

Тернопіль – 2008

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Фінансова стійкість банків як необхідна умова їх стабільного розвитку в умовах ринкової економіки	12
1.1. Економічна роль і зміст діяльності комерційного банку в умовах ринкової трансформації	12
1.2. Концептуальні засади фінансової стійкості банків	27
1.3. Поняття механізму управління фінансовою стійкістю банків	45
Висновки до розділу 1	64
Розділ 2. Практичні засади забезпечення фінансової стійкості банків	67
2.1. Основні методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків	67
2.2. Стратегія управління ліквідністю та прибутковістю банків	93
2.3. Монетарна політика центрального банку та її вплив на фінансову стійкість банківської системи країни	112
Висновки до розділу 2	133
Розділ 3. Основні напрями оптимізації механізму управління фінансовою стійкістю банків	137
3.1. Перспективи вдосконалення методів управління фінансовою стійкістю комерційних банків	137
3.2. Система управління банківськими ризиками та їх вплив на стійкість комерційних банків	152
3.3. Державне регулювання та нагляд у механізмі управління фінансовою стійкістю банків	170
Висновки до розділу 3	185
Висновки	188
Додатки	194
Список використаних джерел	254

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Передумовою повноцінного функціонування ринкової системи господарювання є наявність ефективно діючої та цілісної інфраструктури. Важливе місце серед усієї сукупності складових елементів останньої належить кредитним та фінансовим інституціям, зокрема банкам, фондовим і валютним біржам, страховим, інвестиційним компаніям, кредитним спілкам. Усі вони – активні учасники грошового обігу, належна організація грошових потоків якого забезпечує безперервність процесу суспільного відтворення.

Проте ключовою ланкою з перерахованих фінансових інституцій є банки. Саме їм належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання, в спрямуванні необхідних обсягів грошових капіталів у найприбутковіші галузі економіки, що в кінцевому результаті приводить до підвищення матеріального добробуту населення країни. Так, загальний стан економіки країни свідчить про активність діяльності банків. Проте не варто забувати й те, що належний стан банків підтверджує економічний розвиток суспільства у цілому.

В умовах економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний розвиток останніх. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків – не породжена сьогоднішнім, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв'язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено

специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, порівняно короткий період їх діяльності, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю у країні, а також порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку.

Дослідженням даної проблематики займалися як зарубіжні, так і російські та вітчизняні науковці. Зокрема аналізу, оцінці та шляхам забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці як Е. Дж. Долан, Р. Дж. Кемпбелл, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж. К. Ван Хорн. Ними обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, її показники та критерії. Також значні напрацювання російських науковців: Л. П. Белих, М. З. Бора, В. В. Іванова, С. І. Кумок, Ю. С. Масленченкова, Г. С. Панової, Л. С. Сахарової, О. Б. Ширінської, Г. Г. Фетисова, якими визначено основні фактори, методи оцінки й аналізу фінансової стійкості.

Даним аспектам приділили увагу й такі вітчизняні науковці як О. Д. Вовчак, О. В. Дзюблюк, Ж. М. Довгань, О. Д. Заруба, А. М. Мороз, М. І. Савлук – при розгляді загальних питань фінансового аналізу діяльності банків та менеджменту; В. В. Вітлінський, В. П. Пантелєєв та С. П. Халява, Н. М. Шелудько – при дослідженні теоретичних аспектів та проблем регулювання фінансової стійкості банків; Л. А. Ключко, С. А. Святко, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, Р. І. Шіллер – при визначенні складових стійкості, розгляді питань аналізу та оцінки фінансової стійкості банку; В. М. Кочетков – при обґрунтуванні методологічних та організаційних засад управління фінансовою стійкістю банків.

Варто зазначити, що досі нема єдиного загальноприйнятого тлумачення поняття “фінансова стійкість” комерційного банку та чіткого, цілісного механізму управління останньою. Зазначене обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані базових аспектів управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний

напрямок дослідження – складова науково-дослідних робіт кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, зокрема держбюджетної науково-дослідної роботи на тему “Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання” (державний реєстраційний номер 0108U002110), а також комплексної програми “Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів” (державний реєстраційний номер 0106U011824), підрозділ “Оптимізація управління фінансовою стійкістю та перспективи посилення конкурентних позицій комерційних банків на ринку”. У межах даної теми автором розроблено базові аспекти управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах. Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

- обґрунтувати економічну роль та зміст діяльності комерційних банків в умовах ринкової трансформації;
- з’ясувати сутність фінансової стійкості комерційного банку;
- визначити методичні основи механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;
- визначити базові характеристики фінансової стійкості комерційного банку;
- проаналізувати методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці;
- сформулювати стратегію управління ліквідністю та прибутковістю банку;
- визначити основні методи управління фінансовою стійкістю банків;
- дослідити взаємозв’язок між банківськими ризиками та фінансовою стійкістю, а також сформувати комплексну систему управління банківськими ризиками;
- сформулювати та обґрунтувати практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу державного регулювання і банківського нагляду.

Об'єктом дослідження є функціонування комерційних банків в умовах ринкової трансформації економічних відносин.

Предмет дослідження – механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків у системі заходів щодо забезпечення їх ефективної діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використані: 1) метод аналізу та синтезу при визначенні функцій банку й оцінки економічної ролі комерційних банків у системі кредитних відносин, а також при дослідженні систем і методів оцінки фінансової стійкості комерційних банків; 2) метод індукції та дедукції при з'ясуванні сутності фінансової стійкості комерційного банку; 3) методи концептуально-логічного аналізу при формуванні основних засад механізму управління фінансовою стійкістю комерційного банку; 4) коефіцієнтний та інтегральний аналіз при дослідженні фінансового стану банків.

Інформаційну базу дослідження становлять методичні, інструктивні матеріали і нормативно-правові акти Національного банку України, наукові праці зарубіжних та українських економістів, енциклопедичні й довідкові видання, а також статистичні матеріали та публікації вітчизняних інформаційно-аналітичних періодичних видань із досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад управління фінансовою стійкістю банку та основних шляхів її зміцнення у ринкових умовах господарювання. Окреслена мета й виконання наведених вище завдань дали змогу отримати результати, наукова новизна яких полягає у наступному:

вперше:

- запропоновано нове формулювання поняття “загальноекономічна стійкість” комерційного банку, під якою слід розуміти системну якісну характеристику стану комерційного банку, що обумовлений дотриманням збалансованості, взаємозв'язку і взаємоузгодженості складових елементів: фінансових (власного капіталу, активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ризиків) й організаційних компонентів (організаційна структура, кадровий потенціал, інформаційні технології та рівень

контролю і банківської безпеки), і відображає здатність витримувати непередбачені втрати й забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей та високі соціально-економічні результати функціонування;

- визначено поняття “механізм управління фінансовою стійкістю” комерційних банків – як сукупність методів та інструментів управління, що суб’єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. На відміну від існуючих підходів, виділення даного механізму дає змогу системно охопити комплекс заходів, спрямованих на ефективне виконання банками своїх базових функцій в економіці;

удосконалено:

- підходи до визначення дефініцій “стійкість”, “надійність” і “стабільний розвиток”, які є ознаками, що характеризують стан та діяльність комерційного банку. Зокрема, поняття “надійність” характеризує комерційний банк як грошово-кредитний інститут, здатний ефективно реалізовувати доручені йому функції, виконувати свою економічну роль та всі зобов’язання перед акціонерами і клієнтами. “Стойкість” є фундаментальною характеристикою внутрішнього стану комерційного банку, який відзначається здатністю витримувати максимальний рівень непередбачуваних втрат і зберігати стан ефективного функціонування. Поняття “стабільний розвиток” характеризує спроможність комерційного банку з плином часу і з певною швидкістю забезпечити зменшення даних втрат, а також динамічний, поступальний рух банку в межах визначеної стратегії в умовах конкурентного ринку;

- визначення поняття “фінансова стійкість” комерційного банку, зокрема як якісної характеристики його фінансового стану, який відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. На відміну від існуючих підходів, що розглядають дану дефініцію як сукупність певних фінансових показників, динамічну характеристику банку щодо повноцінного виконання функцій, як

поняття, тотожне з ліквідністю та прибутковістю, визначення, запропоноване у дисертації, акцентує увагу на сукупності характеристик стійкого фінансового стану;

- класифікацію характеристик фінансової стійкості комерційного банку, до яких у роботі віднесено: рівень капіталізації, якість активів, якість зобов'язань, рівень платоспроможності та ліквідності, рівень прибутковості, якість управління капіталом, активами, зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю та прибутковістю, рівень чутливості банку до ризиків та якість управління ними. На відміну від підходів, що зосереджують увагу на кількісному вираженні фінансової стійкості у вигляді відповідних фінансових показників, запропонована класифікація дає змогу якісно оцінити діяльність банку з позицій усіх напрямків формування його активів і пасивів;

- формування стратегії управління ліквідністю та прибутковістю банку, яка має бути представлена у вигляді окремого документа, котрий чітко визначав би основи банківського менеджменту щодо забезпечення належного рівня ліквідності та прибутковості. Дану стратегію пропонується розглядати як процес реалізації певної послідовності заходів, а також завчасно підготовлених варіантів рішень на випадок суттєвих зовнішніх чи внутрішніх змін, які б у кінцевому підсумку забезпечували належний рівень ліквідності та отримання максимального прибутку;

одержали подальший розвиток:

- визначення змісту діяльності комерційного банку, з точки зору його функціонування як високоризикового грошово-кредитного інституту, зважаючи на незначну частку власних коштів, орієнтацію на комерційні потреби, значні обсяги та високий ступінь ризику кредитних вкладень, а також інвестування коштів у різні сектори економіки, що передбачає наявність тісного взаємозв'язку зі широким колом контрагентів. На відміну від існуючих підходів до розуміння змісту діяльності комерційного банку, вона розглянута в контексті його ризиковості та суспільно-економічної відповідальності, що зумовлює необхідність останнього забезпечити власну фінансову стійкість;

- трактування змісту “організаційна стійкість” комерційного банку, під якою слід розуміти якісну характеристику організаційних аспектів його діяльності,

котрим притаманна здатність збереження структури та функціональних особливостей, незважаючи на випадкові чи передбачені трансформації. На відміну від існуючих підходів, які під організаційною стійкістю розуміють переважно адекватність структури банку обраній стратегії, у дисертації наголошено на тому, що організаційними аспектами є не лише організаційна структура банку, а й організація міцних і надійних зв'язків із іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, організація високоякісного менеджменту, компетентність та досвід адміністрації, професійність кадрового потенціалу, організація систем контролю;

- обґрунтування комплексу фінансових показників щодо оцінки фінансової стійкості комерційних банків. У даному контексті групу показників, що характеризують якість зобов'язань банку, доповнено коефіцієнтами збереженості та стабільності клієнтської бази.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблені у дисертації рекомендації можуть бути використані як основа системи оптимальних фінансових рішень, із одного боку – на рівні комерційного банку, а з іншого – на рівні органів державного регулювання з метою визначення рівня фінансової стійкості банківської системи та її забезпечення.

Зокрема, сукупність пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю комерційних банків в Україні охоплює наступні положення: 1) пропозиції щодо розширення комплексу фінансових показників для оцінки фінансової стійкості банків, а саме введення до даного комплексу коефіцієнта збереженості й коефіцієнта стабільності клієнтської бази; 2) рекомендації щодо вдосконалення процесу управління банківськими ризиками, який має передбачати наступні етапи: а) ідентифікацію ризиків, яким піддається банк, класифікацію і ранжування ризиків; б) аналіз та оцінку ризиків, зокрема рівня окремих ризиків й інтегральну оцінку сукупності ризиків; в) вимірювання та розроблення заходів щодо мінімізації ризиків; г) моніторинг та реалізація системи заходів для управління існуючими ризиками; д) контроль та коригування впливу інструментів ризик-менеджменту; 3) пропозиції щодо вдосконалення системи державного регулювання і банківського нагляду, що спрямовані на підвищення

надійності та фінансової стійкості вітчизняних банків, зокрема шляхом внесення відповідних змін у законодавчу базу, нормативні акти НБУ, зміни у порядку фінансового моніторингу комерційних банків із боку органів нагляду.

Обґрунтовані в дисертації наукові результати і практичні рекомендації прийняті до впровадження у Київській регіональній філії ВАТ КБ “Хрещатик” (довідка № 02-06/3328 від 04. 09. 2007 р.), філії “Тернопільська дирекція” АТ “Індекс-Банк” (довідка № 11-1332 від 29. 10. 2007 р.), Тернопільській філії АКБ “ТАС-Комерцбанк” (довідка № 01-08/1216 від 29. 10. 2007 р.). Науково-методичні розробки, запропоновані у дисертації, впроваджені у навчальний процес Тернопільського національного економічного університету при викладанні навчальних дисциплін “Банківські операції”, “Управління фінансовою стійкістю банків”, “Центральний банк і грошово-кредитна політика” (довідка № 126-06/1587 від 05. 11. 2007 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у роботі наукові результати, що винесені на захист, висновки, рекомендації та пропозиції одержані автором самостійно, і є його науковим доробком.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення та результати дослідження обговорені на наукових семінарах кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, а також пройшли апробацію й отримали позитивну оцінку на вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема:

- Міжнародній науково-практичній конференції “Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період” (м. Хмельницький, 12. 05. 2005 р.);
- III Міжнародній науково-практичній конференції “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 23. 02. 2006 р.);
- III науково-практичній конференції “Соціально-економічний розвиток в умовах глобалізації світової економіки” (м. Луцьк, 26. 04. 2006 р.);
- IV Міжнародній науково-практичній конференції “Економічний і соціальний

розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 22. 02. 2007 р.);

- Всеукраїнській науково-практичній конференції до 30-и річчя факультету банківського бізнесу ТНЕУ “Становлення і розвиток банківської системи України в умовах ринкових перетворень в економіці” (м. Тернопіль, 21. 05. 2008 р.).

Публікації. Основні положення і найважливіші результати дисертаційного дослідження викладено у 16 наукових публікаціях. Із них 11 публікацій – у наукових фахових виданнях (5,5 д. а.), 5 – в інших виданнях (0,7 д. а.). Загальний обсяг публікацій здобувача становить 6,2 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 192 сторінки, що охоплюють 10 таблиць на 10 сторінках, 15 рисунків на 15 сторінках, 24 додатки на 60 сторінках. Список використаних джерел має 250 позицій на 23 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ

РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Економічна роль і зміст діяльності комерційного банку в умовах ринкової трансформації

За своєю природою банки пов'язані з грошовими та кредитними відносинами. Саме на основі цих відносин і зародилося таке специфічне утворення як банк. Ці відносини – головна сфера діяльності банків, які призначені забезпечувати їх належну організацію. Роль банків в організації грошових та кредитних відносин є пріоритетною порівняно з іншими фінансовими інститутами. Банки, перебуваючи у центрі економічних відносин, що набувають грошово-кредитного характеру, не лише на мікроекономічному рівні перерозподіляють вартість між господарюючими суб'єктами, а й забезпечують належні умови регулювання грошових і кредитних відносин в економіці країни загалом.

Центральний банк виступає головним організатором грошових та кредитних відносин на макроекономічному рівні, визначає основні умови їх ефективного здійснення в економіці. А комерційні банки призначені забезпечити безпосередньо реалізацію цих відносин шляхом взаємодії з економічними суб'єктами в різних галузях господарства на мікроекономічному рівні.

Із приводу застосування терміна “комерційний банк” у ході дисертаційного дослідження виявилися певні труднощі щодо законодавства, оскільки в Законі України “Про банки та банківську діяльність”, подається тлумачення лише дефініції “банк”. А саме, банк визначений як “...юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати у сукупності наступні банківські операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб” [1]. Хоча зміст даного

визначення та окремі його положення, зокрема "... на підставі ліцензії НБУ..., залучення у вклади грошових коштів фізичних... осіб... відкриття і ведення банківських рахунків фізичних... осіб" дають підстави стверджувати, що запропоноване визначення відображає базові аспекти функціонування саме комерційного банку, діяльність котрого спрямована на отримання доходу. У зв'язку з тим, що предметом нашого дослідження є механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків, вважаємо за необхідне вживати термін "комерційний", який вказує на специфіку банків другої ланки. Центральний банк розглядатимемо тільки як регулятор діяльності комерційних банків щодо забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Вырезано.

Для заказа доставки полной версии работы

воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

Тобто, *платоспроможність* є здатністю банку здійснювати всі необхідні платежі як у готівковій, так і в безготівковій формах відповідно до зобов'язань та вимог клієнтів.

Якщо комерційний банк має недостатню ліквідність, то, відповідно, він уже автоматично не буде платоспроможним (окрім окремої дати, на яку сума абсолютно ліквідних активів буде не меншою за обсяги короткотермінових зобов'язань). Тому ліквідність можна розглядати як необхідну та обов'язкову умову платоспроможності, як засіб її забезпечення, контроль за виконанням котрої перебирає не тільки банк, а й певний орган зовнішнього контролю і нагляду.

Ліквідність відіграє важливу роль як у діяльності комерційних банків загалом, так і в забезпеченні належного рівня їх фінансової стійкості зокрема. Банки мають щоденно підтримувати достатній рівень ліквідності, професійно управляти останньою, що є необхідною умовою їх самозбереження та виживання.

Щодо етимології терміну "ліквідність" (від латинського "liquidus" – текучий, рідкий, той, що розтікається), то в буквальному значенні даний термін означає здатність змінювати свою форму. З економічної точки зору – легкість реалізації,

продажу, перетворення цінностей (активів) у грошові кошти (готівку) [57, с. 98; 58, с. 56; 59, с. 41]. Зрозуміло, що банкам, як й іншим суб'єктам господарської діяльності, необхідні кошти у ліквідній формі, тобто такі активи, що могли б бути легко перетворені у готівку з незначним ризиком втрат або ж взагалі без ризику.

Відзначимо, що навколо поняття ліквідності (liquidity) завжди точилися дискусії серед науковців та економістів. Зважаючи на різноманітність та кількість підходів щодо трактування, вважаємо за необхідне визначити два базових напрямки, що відображають дискусійне розуміння дефініції “ліквідності”:

1. Визначення ліквідності як здатності відповідати за зобов'язаннями [2, 4, 5, 16, 39, 47, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69].

2. Визначення поняття “ліквідність” як “запас”, “потік” та “прогноз” [5, 56, 58, 70].

Аналіз даних підходів свідчить на те, що йдеться про структурну побудову банківської ліквідності, тобто кожний із зазначених підходів є структурною частиною загального змісту ліквідності банку і займає відповідне місце у понятті ліквідності з точки зору своєї “ієрархії”. На нашу думку, варто детальніше охарактеризувати дані підходи.

1. Порівняно поширеним визначенням ліквідності є те, де ліквідність розглянута як здатність відповідати за зобов'язаннями перед клієнтами за допомогою ліквідних активів, що є у розпорядженні банку, а також коштів із нижчим рівнем ліквідності та коштів, запозичених на грошовому ринку. Зокрема, Є. А. Лебедев запропонував наступне визначення: “поняття ліквідності комерційного банку означає можливість банку своєчасно та у повноті забезпечити виконання боргових та фінансових зобов'язань перед усіма контрагентами” [4, с. 438]. Ліквідність комерційного банку деякі науковці розглядають як “здатність перетворювати фінансові чи матеріальні активи у грошові кошти з метою вчасного виконання зобов'язань перед вкладниками” [2, 16, 47, 61, 62, 63].

Професор О. І. Лаврушин визначив поняття “ліквідність” як “здатність забезпечити своєчасне виконання в грошовій формі своїх зобов'язань за пасивом” [5, с. 445]. В іншій праці автор навів ідентичне за змістом визначення ліквідності

банку, зокрема як “здатності своєчасно і без втрат виконати свої зобов’язання перед вкладниками і кредиторами” [60, с. 140].

Ліквідний банк має постійно розпоряджатися такою кількістю грошових коштів (насамперед коштів у касі), щоб їх було достатньо для своєчасного виконання зобов’язань перед клієнтами за їх розрахунково-платіжними операціями, а також щодо повернення депозитів (кредитів) вкладникам (кредиторам) відповідно до термінів договору. Крім цього, банкові необхідний резерв коштів у вигляді високоліквідних активів для збереження своєї ліквідності під час виникнення непередбачуваних та надзвичайних обставин (наприклад, у випадку одночасного дострокового вилучення депозитів, стихійного лиха у районі місцезнаходження банку).

2. Зважаючи на часовий інтервал розрахунку, ліквідність можна розглядати як: 1) “запас” (стаціонарна ліквідність), котру визначають на певний момент часу як можливість відповідати за зобов’язаннями “до запитання”; 2) “потік” (поточна, динамічна ліквідність) визначають як можливість за певний період часу відповідати за даними зобов’язаннями; 3) “прогноз” – здатність відповідати за своїми зобов’язаннями на перспективу.

Розуміння ліквідності як “запасу” зводиться до ліквідності банківського балансу і до оцінки його активів, що можна швидко та з мінімальними втратами перетворити на готівку. Тобто, такий підхід дає змогу розуміти ліквідність як запас коштів. Варіант визначення ліквідності як “запасу” характерний одноманітністю, і йому притаманні наступні риси: 1) визначення ліквідності на основі залишків за активними та пасивними статтями балансу, на визначену дату; 2) рівень ліквідності оцінюють за фактом минулого періоду. Даний підхід характеризує ліквідність як здатність банку за рахунок використання високоліквідних коштів виконати зобов’язання за пасивом

Ліквідність як “запас” зазвичай оцінюють на основі розрахунку показників, аналізу їх динаміки та порівняння з нормативними значеннями. Проте, недоліком даного підходу є, на нашу думку, те, що він не враховує можливі зміни в структурі й термінах активів банку.

Оскільки ліквідність на певну дату не є гарантом ліквідності в майбутньому, то відповідно до уваги беруть “динамічну” ліквідність (ліквідність як “потік”). У даному випадку враховують здатність банку виконувати зобов’язання не лише за рахунок ліквідних коштів у запасі, але й активно залучати кошти зі зовнішніх джерел (міжбанківські кредити, кредити центробанку тощо). Зауважимо, що стан банківського балансу не дає змогу визначити, чи здатний банк до залучення коштів ззовні. Відповідно, оцінка ліквідності як “потіку” є широкою та потребує постійної уваги з боку менеджменту банку до позицій ліквідності, а не лише на визначену дату. Варіант “потіку” характеризує ліквідність, як здатність банку погасити зобов’язання за рахунок запасу ліквідних активів, а також здатність отримати кредит у необхідний момент.

Зокрема, в Інструкції “Про порядок регулювання та аналіз діяльності банків в Україні” ліквідність банку визначена як “здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов’язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками й сумами виконання зобов’язань банку, а також строками й сумами інших джерел та напрямів використання коштів” [71]. Даний підхід характеризує ліквідність як “потік”.

Отже, поняття “ліквідність як запас” характеризує ліквідність балансу банку, а поняття “ліквідність як потік” характеризує поняття ліквідності банку.

Особливо важливого значення набуває оцінка перспективної ліквідності – “прогнозу”, тобто визначення її на майбутній період. Отже, з метою оцінки сукупної ліквідності варто розглядати постійну (стаціонарну) ліквідність – “запас”, поточну (динамічну) – “потік” та перспективну – “прогноз” і, чим вищий рівень перспективної ліквідності, тим, відповідно, фінансово стійкіший є банк.

Слід зазначити, що всі наведені визначення відрізняються між собою наповненням, проте основний зміст полягає у тому, що комерційний банк, будучи ліквідним, має здатність до своєчасного перетворення своїх активів у готівкові кошти з метою розрахунку за зобов’язаннями, передумовою чого є необхідність банку зберігати відповідність (баланс) між статтями активу та пасиву (за сумами, термінами розміщення та обсягами й термінами залучення).

Отже, відповідно до першого підходу **ліквідність** можна визначити як можливість швидкого та безперешкодного використання активів банку, а також мобілізації грошових коштів із зовнішніх джерел на прийнятних умовах для своєчасного та повного виконання зобов'язань.

Другий підхід дає змогу визначити **ліквідність** як здатність банку підтримувати ліквідність балансу, залучати додаткові кошти ззовні, а також здатність постійно підтримувати оптимальну структуру вхідних та вихідних грошових потоків.

Варто зауважити, що фінансово стійкі комерційні банки, які приділяють значну увагу підтримці своєї ліквідності, не пропонують високих відсотків за депозитами, на відміну від тих банків, котрі володіють нестабільною ресурсною базою та пропонують значно вищі відсотки, і в подальшому прагнуть до вкладення коштів у прибутковіші й відповідно зумовлені високим ризиком фінансові проекти. Саме такі високоризикові операції можуть поставити під сумнів ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість комерційного банку в цілому.

Банк може відчувати проблеми з ліквідністю не лише у зв'язку з поведінкою вкладників, іншою не менш важливою стороною є вибір оптимального рішення при вирішенні дилеми “прибутковість – ліквідність” у контексті загальнобанківської стратегії й тактики.

Чим вищий рівень фінансової стійкості комерційного банку, тим більше він незалежний від несподіваних змін на фінансовому ринку, від змін ринкової кон'юнктури. Для забезпечення стійкості банк має бути гнучким, оперативним, мобільним. Слід відзначити, що важливе місце тут має і тип політики (консервативна чи агресивна), що здійснює банк. Кожній із них притаманні певні переваги та недоліки. Зокрема, консервативна політика є менш прибутковою, але водночас її проведення передбачає і менший рівень ризиків. При агресивному типі політики – навпаки: банк має бути вдвічі обережнішим, щоби не зашкодити власній стійкості. Водночас дана політика може швидше привести до поліпшення фінансового стану банку. Безумовно, ступінь ділової активності банку відображається на величині та динаміці його рентабельності.

Варто зазначити, що всі питання, пов'язані зі забезпеченням фінансової стійкості, необхідно вирішувати на докризовому етапі. Кризовий стан, банкрутство є антиподами “стійкості”. Поліпшити своє фінансове становище, подолати кризову ситуацію банк може за рахунок внутрішньої мобілізації власних ресурсів або ж за допомогою зовнішнього втручання з боку органів банківського нагляду та регулювання, зокрема шляхом переведення банку в режим фінансового оздоровлення. Також необхідно додати, що на практиці абсолютно фінансово стійких комерційних банків нема, все відносно, проте кожен із них має прагнути до поліпшення власного фінансового стану, що в кінцевому підсумку позитивно відобразиться на рівні фінансової стійкості банківської системи у цілому.

Фінансову стійкість банківської системи ми визначаємо як певний інтегральний показник, що характеризує спроможність системи та її складових економічних підсистем функціонувати і розвиватися відповідно до загальноекономічного та соціально–політичного становища держави. Стійкий фінансовий стан банківської системи, крім цього, характеризується підвищенням рівня прибутковості банківського сектору економіки, збільшенням обсягів реалізації та асортименту банківських продуктів в умовах розширення кола банківської клієнтури, а також зростанням рівня капіталізації комерційних банків.

Отже, в результаті дослідження поняття “фінансова стійкість” банку, можемо сформулювати його концептуальні засади фінансової стійкості, зміст яких, на нашу думку, полягає у наступному:

- вихідними поняттями при з'ясуванні сутності фінансової стійкості є “стійкість”, “фінансові ресурси”, “фінансовий стан”;
- поняття стійкості слід розглядати у взаємозв'язку з такими важливими ознаками банку, як надійність і стабільний розвиток;
- поняття фінансової стійкості – складова загальноекономічної стійкості банку;
- базовими у загальноекономічній стійкості банку є поняття “фінансова стійкість” та “організаційна стійкість”, що перебувають у взаємозв'язку і є взаємозалежними;
- визначальними поняттями фінансової стійкості банку є “ліквідність” і

“платоспроможність”.

1.3. Поняття механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків

Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об’єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості. Зокрема, це може бути впорядковано та відображено у сформованому цілісному механізмі. Саме таким механізмом є, на нашу думку, механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків як форма її практичного забезпечення.

Зауважимо, що під час вивчення основних праць, присвячених питанням фінансової стійкості банків, ми не натрапляли на поняття “механізм управління фінансовою стійкістю” комерційних банків, тому виникає необхідність теоретично обґрунтувати це поняття, визначити його складові елементи, принципи та основні засади функціонування.

Необхідність і мета наявності механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків зумовлена проблемою практичного забезпечення фінансової стійкості банків як на макро-, так і на мікроекономічному рівні для їх належного функціонування та стабільного розвитку, з одного боку, а також, щоби створити базові передумови до виконання банками своїх функцій, реалізації ролі в економіці з іншої, що позначається на надійності банківської системи в цілому, на економічному розвитку країни та швидкості ринкових перетворень у процесі суспільного відтворення. Мета і необхідність його існування – необхідна і важлива умова до розкриття сутності даного механізму. Суть механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків значною мірою обумовлена змістом поняття “фінансова стійкість”.

Поняття “механізм” традиційно розуміють як “спосіб функціонування певної системи, тобто реалізації функцій її окремих елементів” [72, с. 17].

Таким чином, *механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків* може бути визначено, на нашу думку, як *сукупність методів та інструментів управління, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. Механізм управління фінансовою стійкістю є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю комерційних банків.*

Визначимо методичні основи сутності механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків:

1. Механізм управління фінансовою стійкістю охоплює, крім об'єкта управління, управлінські суб'єкти (зовнішні та внутрішні). Зокрема, зовнішні на макроекономічному рівні, що представлені законодавчими, фінансово-контрольними і державними органами регулювання, центральне місце серед яких належить Національному банку України. Також – внутрішні суб'єкти на мікроекономічному рівні, що представлені керівництвом комерційного банку та органами управління фінансовими ресурсами та ризиками.

2. Окрім використання методів, що застосовують суб'єкти управління фінансовою стійкістю комерційних банків, у даному механізмі значне місце належить інструментам управління. До даних інструментів слід віднести економічні й адміністративні, що застосовують органи банківського нагляду, регулювання та контролю для забезпечення фінансової стійкості банків. Важливе місце належить впливу грошово-кредитної політики центрального банку, встановлення економічних нормативів діяльності банків, вимог щодо створення страхових та резервних фондів, ліцензування банківської діяльності, аудиту, підвищення прозорості фінансової звітності банків, окрім цього, вживання відповідних заходів щодо реорганізації та реструктуризації проблемних банків.

3. Важливу роль у процесі управління фінансовою стійкістю відіграють організаційна структура банку, а також рівень зв'язків як між елементами структури, так і з клієнтами, акціонерами банку. Зокрема, від того наскільки забезпечена єдність інтересів, взаємоузгодженість та цілеспрямованість дій

управлінців, залежатиме ефективність процесу управління фінансовою стійкістю. Тобто, робота даного механізму значною мірою зумовлена рівнем організаційної стійкості банку.

4. Механізм управління фінансовою стійкістю не є статичним утворенням, а постійно перебуває у динамічному розвитку. Необхідно враховувати конкретні економічні умови, в яких функціонує банк і відповідно до змін в економічному середовищі вносити корективи до механізму управління фінансовою стійкістю, здійснювати адаптаційні заходи.

5. Результативність функціонування даного механізму залежить також від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети.

Важливою умовою ефективного функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків є дотримання останніми комплексу принципів, до яких слід віднести, на нашу думку, наступні:

- принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління даного механізму;
- принцип комплексності процесу управління фінансовою стійкістю, який охоплює перераховані етапи;
- принцип єдності тактики і стратегії у процесі управління фінансовою стійкістю для забезпечення його безперервності;
- принцип взаємозв'язку і взаємообумовленості елементів механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків, який полягає у тому, що функціонування окремого елемента зумовлює особливості дії іншого, а взаємний вплив та цілеспрямованість усієї сукупності елементів забезпечує результативність процесу управління фінансовою стійкістю;
- принцип гнучкості механізму та процесу управління фінансовою стійкістю банку, що дає змогу адаптуватися до можливих змін на фінансовому ринку.

При визначенні структури даного механізму зауважимо, що між поняттями “склад” та “структура” будь-якої системи є певна відмінність. Зокрема, склад – це елементи, блоки, тобто те, з чого складається механізм. Структура – це

взаємозв'язки між ними, рівень взаємодії, що забезпечує механізм як цілісну модель, котра має змогу зберігати свої властивості, безперервність процесу функціонування, незважаючи на зовнішні та внутрішні зміни.

Для чіткого розподілу функціональних обов'язків суб'єктів управління та методів регулювання фінансовою стійкістю необхідно виділити у механізмі управління фінансовою стійкістю комерційних банків відповідні блоки та елементи. Кожний блок даного механізму складається з певних елементів, які, в свою чергу, йому підпорядковані та визначають зміст того чи іншого блоку (рис. 1.3).

На нашу думку, складовими блоками механізму є наступні:

1. Суб'єкти механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;
2. Об'єкт механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;
3. Процес управління фінансовою стійкістю комерційних банків, що охоплює наступні елементи:
 - методи управління (планування, аналіз, оцінка, регулювання та контроль);
 - інструменти управління.

Перший блок даного механізму охоплює *суб'єктів управління*, якими є відповідальні особи чи групи осіб, органи банківського регулювання, котрі уповноважені приймати управлінські рішення та вживати відповідні заходи, щодо здійснення регулювання, контролю за всіма стадіями процесу управління фінансовою стійкістю банків. Суб'єкти управління мають відповідати за ефективність та безперервність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків. Від компетентності управлінців, якості менеджменту залежатиме рівень фінансової стійкості кожного банку.

Вырезано.

Для заказа доставки полной версии работы

воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

Заслугує на увагу розроблена на базі методики В. Кромонава методика рейтингової оцінки О. Ширинської, що містить певні конструктивні зміни щодо першої, тому є фактично її вдосконаленням. Так званим “рейтингом Ширинської”

передбачено використання у системі рейтингових показників також коефіцієнтів рентабельності (ROA, ROE). А для відсікання суб'єктів оцінки його авторка, крім інших показників, запропонувала застосовувати частку протермінованих позик у кредитному портфелі банку, що є суттєвим нововведенням [119, с. 58]. Зауважимо, що саме відсутність показників прибутковості та якості кредитного портфеля є найбільшим недоліком методики В. Кромонава.

Порівняно ефективною та точною методикою рейтингової оцінки банків є математичний метод кількісної оцінки рейтингів, що запропонував І. Готовчиков [121]. Розроблення математичної моделі оцінки рейтингів комерційних банків передбачає застосування коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан банку. Зокрема, автор запропонував застосування п'ятнадцяти коефіцієнтів, що характеризують достатність капіталу, ліквідність, рентабельність, якість активів і пасивів банку. Визначення “фінансової ваги” коефіцієнтів передбачає розрахунок опорного значення рейтингу банку. Зокрема, значення коефіцієнтів додають для отримання опорного (базового, вихідного, нульового) значення рейтингу відповідного банку. “Фінансову вагу” коефіцієнтів рейтингового рівняння необхідно визначати за ступенем впливу цих показників на кінцеву суму даного рівняння. Для отримання оцінки впливу необхідно кожному з показників рівняння давати відповідне відхилення (20%), фіксувати решту показників та вимірювати вихідний результат моделі, тобто відхилення результату від її опорного значення. Отримані значення “фінансових ваг” характеризують значимість абсолютних банківських показників та коефіцієнтів у запропонованій моделі визначення рейтингу.

Рівняння для розрахунку рейтингового значення комерційного банку є наступним:

$$W = P1 * K1 + P2 * K2 + \dots + P15 * K15 \quad (2.1)$$

де $P1, P2, \dots, P15$ – “фінансова вага” відповідного коефіцієнта.

Дана модель дає змогу коригувати перелік відповідних коефіцієнтів. Зокрема, для ілюстрації даного методу та оцінки фінансової стійкості банків шляхом рейтингування скористаємося даним методом. Вихідні дані для оцінки фінансової

стійкості 12-ти вітчизняних банків за станом на 01. 01. 2007 р. отримано з офіційної звітності [122, 123, 124, 125]. Розрахунок коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан даних комерційних банків, розрахунок “фінансових ваг”, а також підсумковий рейтинг банків наведено в додатку К.

Отримані результати свідчать про те, що банки першої групи не обов’язково (“найбільші” банки) отримують найвищі рейтинги. Зокрема, банки другої групи (“великі” банки) одержали згідно з даною методикою вищі рейтингові значення порівняно з банками першої та третьої груп (“середні” банки), що свідчить про вищий рівень їх фінансової стійкості. Варто зауважити, що присвоєні комерційним банкам рейтингові значення підтверджують результати, отримані попередньо розглянутим коефіцієнтним методом.

Системи комплексної оцінки банківського ризику. Оцінка стійкості поточного фінансового стану можлива також на основі комплексної оцінки банківського ризику, що передбачає аналіз бізнес-підрозділів банку (знизу), і потім дають загальну оцінку фінансової стійкості. Такий аналіз є порівняно капіталомістким, саме тому його здійснюють нерегулярно, у тих випадках, коли фінансову стійкість банку вже оцінено дешевшими методами, але коли все ж необхідно дати точнішу оцінку.

Даний підхід базований на визначенні всередині банківських груп і банків важливих функціональних одиниць, присвоєнні вагових коефіцієнтів кожній із них, а також на наступній оцінці кожної одиниці за видами ризиків і категоріями контролю за ризиками. Оцінки кожної одиниці агрегують в оцінку груп вищого рівня, а потім оцінюють ситуацію в банку чи банківській групі в цілому.

Зокрема, дані системи застосовують органи банківського нагляду Великобританії та Нідерландів. Зокрема, в Нідерландах з 1999 р. використовують систему **RAST** (Risk Analysis Support Tool) [126], що передбачає: 1) загальний опис та фінансовий аналіз банку на основі отриманої звітності та результатів останніх досліджень на місцях; 2) розподіл банку на управлінські підрозділи та види діяльності; 3) оцінку ризиків та управління окремими підрозділами, де розглядають три категорії управління (внутрішній контроль, організація та менеджмент), дев’ять

категорій ризику (кредитний, процентний, валютний, ціновий, операційний, стратегічний, ліквідності, репутації, цілісності, правового статусу та ІТ – ризик); 4) показників окремих підрозділів агрегують за допомогою вагових коефіцієнтів, а для визначення інтегрального показника застосовують матрицю ваг. Варто зауважити, що дана система більше підходить для оцінки фінансового стану багатofilійних банків чи банківських холдингів.

Банк Англії з 1997 р. оцінює банки за допомогою системи **RATE** [127], що поєднує взаємопов'язані фази процесу нагляду – оцінку ризику (Risk Assessment), інструменти нагляду – (Tools), оцінку ефективності застосування інструментів нагляду – (Evaluation). Проходження всіх фаз є обов'язковим протягом “наглядового періоду”, частота проведення якого залежить від ризиків та можливостей управління ними з боку банку (від 6 міс. – до 3 р.) (додаток Л). Варто зазначити, що даний підхід комплексної оцінки банківських ризиків забезпечує більше опосередковану оцінку компонентів фінансової стійкості через оцінку певних видів ризику і, відповідно, не дає змогу достатньо глибоко оцінити якість та достатність власного капіталу, прибутковості, ліквідності, ресурсної бази.

Статистичні моделі (системи “попереднього реагування”). Крім оцінки стійкості поточного фінансового стану банку, є необхідність й оцінки фінансової стійкості банку на перспективу, оскільки це дає банкові змогу завчасно вжити заходів для уникнення втрат. Зауважимо, що прогнозна оцінка фінансової стійкості банку потребує застосування складних економіко-математичних моделей із використанням сучасних статистичних інструментів. Такі економіко-математичні моделі еволюціонували від простих моделей (розроблених у США на поч. 1990–х рр.) до складних багатofакторних методик, котрі не лише оцінюють ступінь фінансової стійкості банку, а й визначають, скільки часу залишилося до очікуваної кризи. Дані моделі є “наймолодшими” інструментом оцінки фінансової стійкості банків і впроваджені у практику зарубіжних країн протягом останніх 5–7 років. У деяких країнах їх лише розробляють.

Особливостями даних систем, є те, що вони передбачають: 1) формування прогнозової оцінки діяльності банків протягом визначеного інтервалу часу,

визначають потенційні проблеми та ризики, що можуть вплинути на фінансову стійкість банку в майбутньому; 2) використовують тільки кількісні дані та комплексні статистичні модулі, програми і підходи (дискримінантний, кореляційний аналіз) для підготовки висновків щодо перспектив розвитку банку. Якісні фактори не враховують при побудові даних моделей.

Статистичні моделі раннього попередження банкрутства, котрі набули значного розвитку в США та Франції, можна поділити на такі групи:

- розрахунок рейтингів та рейтингових понижень (системи SEER, SCOR (США)) [128];
- прогнозування банкрутств і “виживання” (SEER rank, Bank Calculator (ОСС) – США);
- очікуваних збитків (SAABA (Франція));
- інші моделі.

Моделі розрахунку рейтингів та рейтингових понижень. До першої групи належить система **SCOR** (Statistical CAMELS Off-site Rating), яка дає змогу оцінити ймовірність погіршення фінансового стану банку в найближчі 4–6 місяців. Також система **SEER** (System for Estimating Examination Ratings), яку з 1993 р. використовує ФРС США, її попередня назва – **FIMS** [107] (Financial Institutions Monitoring System). Система SEER базована не лише на інформації, що отримана зі фінансової звітності, а й з різних рейтингів, на відміну від SCOR. Відомо дві методики SEER (FIMS), що базовані на різних економетричних моделях: 1) очікуваний рейтинг SEER – для оцінки поточного фінансового стану банку на основі щоквартальної звітності з використанням результатів останньої інспекторської перевірки; 2) категорія ризику SEER, що дає довготермінову оцінку прогнозного фінансового стану банку на основі щоквартально поновлювальної інформації і з паралельним переглядом набору показників та їх вагових значень.

Предметом оцінки у статистичних моделях SEER та SCOR (розрахунок рейтингів і рейтингових понижень) є такі компоненти: якість активів, доходи, ліквідність, капітал. Порівнюючи статистичні моделі SEER та SCOR, відзначимо, що для них спільні наступні показники: кредити, протерміновані на 30–89 днів, на

90 днів і більше; кредити, на які в даний час не нараховують відсотки, нерухомість, права на котру перейшли до банку. Згадані моделі є порівняно гнучкими, оскільки коефіцієнти, що відображають змінні, переглядають щокварталу, вказуючи тим на зміни умов функціонування банківського сектору. Позитивним аспектом у даній методиці є також те, що вона об'єктивніше оцінює фінансову стійкість банку, оскільки змінні та їх вагові значення при розрахунку рейтингу визначають на основі статистичних методів.

Дана методика, враховуючи її позитивні якості, є важливою для організації моніторингу фінансової стійкості комерційних банків, проте в умовах економічної та політичної нестабільності у країні дану методику варто доповнити макроекономічними індикаторами. Слід зауважити, що методика поточного рейтингу SEER дає змогу відстежувати зміни в пониженні рейтингу банку, проте не може передбачити його банкрутство. Саме для цього застосовують моделі прогнозування банкрутства чи “виживання” банку.

До даних моделей належить друга зі згаданих моделей SEER, яка охоплює 9 базових показників, котрі розраховують щодо активів банку. Дана методика передбачає аналіз показників за 10 останніх кварталів з метою визначення сукупності факторів для ризикованості, що дасть змогу найкращим чином спрогнозувати майбутнє банку. Базовим критерієм оцінки служить імовірність неплатоспроможності банку в найближчих 2 роки. Вибір терміну пов'язаний із дослідженнями Е. Альтамана, який ще в 1960-х рр. довів, що різке погіршення фінансового стану фірми настає саме за 2–3 роки до її банкрутства. При збільшенні терміну прогнозування його точність різко зменшується. Підсумковий список охоплює 9 змінних, що статистично вагомі в усі періоди (додаток М).

Категорія ризику SEER порівняно з поточним рейтингом SEER має тільки дві оцінки: 0 (провал) та 1 (виживання). Для статистичного опрацювання змінних застосовують складні методи регресійного аналізу. В основі моделі – проблема розвитку ймовірності банкрутства банку протягом 2-х наступних років. Значною перевагою даної методики поряд із гнучкістю і можливістю постійного

вдосконалення є менша затратність та економія часу, оскільки прогнознi оцiнки можна зробити на основi поточної iнформації.

Служба валютного контролю США застосовує ще таку модель прогнозування фінансового стану банку, яка відома під назвою “модель Банківського калькулятора”, чи рейтингова модель OCC (Office of the Comptroller of the Currency). Дана модель, окрім того, що містить інформацію про діяльність банку, передбачає використання макроекономічної інформації (додаток Н).

Значний інтерес викликають методи прогнозування банкрутств банків у Франції, зокрема французький вчений С. Готран [129] описав методику скорингу французьких банків, що дає змогу оцінити не лише поточну діяльність та рейтинг банку, а й ризик його можливого банкрутства. Методика передбачає поділ банків на 10 груп. Шкала бальних оцінок містить наступні оцінки: коефіцієнти платоспроможності, загальні дані про діяльність банку (сума балансу, чистий прибуток, власний капітал, головні акціонери), еволюцію коефіцієнтів і загальних даних, загальне становище банку, непрохідний бал, підсумкову оцінку. Оцінюють показники за балами від 0 до 5. Якщо бал дорівнює 0, то його вважають “непрохідним”, і необхідно вжити заходів для запобігання банкрутства. “Непрохідними” вважають бали за такими показниками, як європейський коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт Кука, рівень рентабельності.

Яскравим прикладом оцінки перспективної фінансової стійкості банку є модель визначення рейтингу російського науковця Г. Фетисова [130, с. 140–141], призначена для дистанційного нагляду. Вона базована на ймовірнісному підході з використанням статистичних методів прогнозування фінансового стану банку в майбутньому. Г. Фетисов використав метод кореляції і вибрав із групи показників по одному, а саме: 1) коефіцієнт $K1$ – характеризує стан поточної ліквідності; 2) коефіцієнт достатності капіталу $K2$ – показує масштаб операцій, що здійснює банк; 3) коефіцієнт структури пасивів $K3$ – характеризує залежність ресурсної бази від короткотермінового ринку міжбанківських кредитів; 4) коефіцієнт якості активів $K4$ – показує розмір ризиків, що прийняв банк; 5) коефіцієнт прибутковості $K5$ – характеризує ефективність операцій; 6) крос-коефіцієнт $K6$ – показує, наскільки

банк надає перевагу рентабельності операцій, ризикуючи ліквідністю. Підсумковий рейтинг має вигляд суми показників $K1-K6$ з урахуванням вагових коефіцієнтів $V1-V6$:

$$R=V1*K1+V2*K2+V3*K3+V4*K4+V5*K5+V6*K6 \quad (2.2)$$

Значення $V1-V6$ визначають на основі спеціальної методики, базованої на теорії функцій чутливості та використанні математичного моделювання поведінки банку. Оцінюючи рівень фінансової стійкості банку, можна визначити його рейтинг, а за допомогою регресійного аналізу динаміки даного рейтингу за певний період спрогнозувати стійкість фінансового стану в майбутньому.

Перевагами даної методики є наступні: 1) можливість прогнозування фінансової стійкості банків; 2) орієнтація на рівновагу при розрахунку показників стійкості; 3) використання економіко-математичних методів при встановленні “вагових” значень. Недолік – використання лише одного показника при оцінці кожної з компонент фінансової стійкості банку.

Російські економісти О. Кармінський та А. Петров також розробили методику рейтингу динамічної фінансової стабільності банків, яка ґрунтована на застосуванні мережевої моделі аналізу грошових потоків банку [131, с. 74–78], на розрахунку семи зовнішніх і тринадцяти внутрішніх показників.

Моделі очікуваних збитків. Різновидом моделей прогнозування є моделі очікуваних збитків. Моделі такого типу розвивалися здебільшого у Франції. Такі моделі забезпечують можливість оцінити майбутні втрати, а з використанням додаткових даних можна також зробити висновки щодо прогнозу стійкості банку. Система підтримки банківського аналізу (**SAABA**) Французької банківської комісії складається з трьох діагностичних модулів [132]:

1) Модуль кількісного аналізу на основі банківської звітності та інших даних, що зберігаються у базах даних комісії, який дає змогу дослідити кредитний портфель банку та обчислює ймовірність неповернення різних типів кредитів. За допомогою даного модуля оцінюють очікувані втрати протягом найближчих трьох років. Якщо при таких втратах банк дотримується нормативів достатності капіталу, то його вважають стійким.

2) Модуль, що досліджує якість власників акцій банку, зокрема їх готовність підтримувати банк.

3) Модуль, що діагностує якість управління банком, внутрішній контроль та ліквідність на основі рейтингів, результатів досліджень на місцях і даних про ринки.

На основі інформації, отриманої за трьома модулями, система здійснює синтетичний діагноз банку і оцінює його стійкість за п'ятибальною шкалою.

До інших моделей належать моделі змішаного типу, що поєднують експертні оцінки з економіко-математичними методами, або ж такі, котрі розробляють для виконання специфічних завдань.

Отже, варто зазначити, що статистичні моделі ефективні, проте є ряд труднощів у їх застосуванні: 1) необхідність введення в модель тільки значимих показників, визначення залежності між “причинними” і “наслідковими” показниками; 2) необхідність періодичного тестування цих взаємопов’язаних показників. Розвиток статистичних моделей порівняно швидкий, і в перспективі їх доповнюватимуть ринковими й макроекономічними індикаторами, що дасть змогу чіткіше оцінити зовнішні фактори впливу на фінансову стійкість комерційних банків.

Перспективними є методи розпізнавання образів та кластерного аналізу. За даного підходу аналізують поточну економічну ситуацію та показники монетарної і банківської статистики: SWOT-аналіз, зокрема аналіз ринку банківських послуг, частка ринку, що належить банку, його становище серед банків-конкурентів; аналіз активів, пасивів, ліквідності, рентабельності; структурний аналіз активів і пасивів; аналіз фінансового ризику.

Макропруденційний аналіз. Основою оцінки фінансової стійкості банків, як уже було зазначено, має бути комплексний аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на банківську систему, що передбачав би динаміку розвитку процесів. Окрім нагляду за банками, важливе місце займає моніторинг ризиків, виявлення негативних тенденцій, що шкодять банкам, а також пошук шляхів запобігання їм та здійснення цього. Такий напрямок отримав назву макропруденційного аналізу [133, с. 21]. Поряд зі згаданим аналізом при оцінці фінансової стійкості комерційного

банку чи групи банків неабияке значення має мікропруденційний аналіз. Ці види аналізу доповнюють один одного і мають одну мету – забезпечення фінансової стійкості й захист інтересів вкладників та кредиторів банку.

З метою оцінки банківського сектору в межах взаємодії з міжнародними фінансовими інститутами здійснюють розрахунок і аналіз ключових показників для розрахунку індикаторів фінансової стабільності (ІФС), що розробив МВФ. Дані показники є індикаторами поточного фінансового стану і стабільності фінансових інститутів країни, а також їх контрагентів (компаній, підприємств, населення). Показники поєднують агреговані дані щодо банків, а також індикатори, котрі характеризують ринки, на яких працюють банки. ІФС – важливий інструмент економічної статистики, відображають її різні напрямки. По-перше, тут є поняття, запозичені з концепцій пруденційної та комерційної оцінки, розробленої для спостереження за окремими компаніями. По-друге, концепції запозичені з макроекономічної оцінки, що призначена для спостереження за економічною діяльністю в країні загалом.

ІФС побудовані на основі методології системи національних рахунків, що забезпечує можливість їх міжнародного порівняння, і вміщують 15 основних та 20 рекомендованих показників (додаток П). “Рекомендації по визначенню показників для розрахунку індикаторів фінансової стабільності” пропагують досвід розрахунку й аналізу індикаторів стану та стабільності фінансових систем більш як 100 країн – членів МВФ. ІФС характеризують зміни середньотермінового та довготермінового характеру, проте вони свідчать не про можливе нарощування кризових явищ, а лише відображають їх постфактум.

1. Вырезано.

2. Для заказа доставки полной версии работы

3. воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

4. Ефективне управління ліквідністю забезпечують можливістю банківського менеджменту швидко реагувати на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на банківську ліквідність. Банк має визначити основні параметри управління ліквідністю у різних ситуаціях, зокрема: 1) в умовах звичайної ділової

активності; 2) в умовах кризової ситуації в банку; 3) в умовах загальної фінансової кризи [149], з метою мінімізації ризику незбалансованої ліквідності.

Варто зауважити, що критичну ситуацію зі своєю ліквідністю банк може врегулювати швидким продажем активів центральному банку (у формі державних цінних паперів) або реалізацією на вторинному ринку відповідних типів активів, залученням короткотермінових міжбанківських кредитів або відкриттям кредитних ліній. У даному випадку банк має чітко оцінити свою доступність до ринку, тобто яку суму фінансування він зможе отримати у відповідний момент (зокрема, й у несприятливій ситуації). Банк має налагодити відносини з ключовими постачальниками фінансування, забезпечивши “лінію захисту” у випадку виникнення проблем із ліквідністю.

Підтримку ж коштами центрального банку, у разі виникнення дисбалансу між залученими та розміщеними коштами через різні механізми рефінансування, варто використовувати лише за наявності об’єктивних причин.

Для мінімізації ризику ліквідності банк має керуватися наступними принципами: 1) пріоритетність ліквідності перед прибутковістю, в т. ч. під час вибору напрямку розміщення коштів; 2) проведення на постійній основі аналізу потреб банку в ліквідних коштах, із метою уникнення надлишку чи дефіциту ліквідних коштів; 3) ретельно підходити до визначення своєї ліквідної позиції, зокрема розраховувати її на щоденній основі, а також на 1–3 місяці наперед, що сприятиме виявленню суттєвих розривів у фінансуванні на майбутній період і дасть змогу вплинути на терміни погашення за операціями, щоби компенсувати розрив; 4) планування та прогнозування дій у випадку виникнення ризику незбалансованої ліквідності та кризової ситуації (наявність антикризового плану).

При діагностуванні факту недостатньої ефективності операцій менеджери банку мають спробувати змінити структуру ресурсів у бік дешевших джерел, насамперед основних депозитів. Взаємозв’язок між активами і пасивами, в контексті визначення співвідношення між витратами на залучення коштів та доходами, які можна отримати від вкладення цих коштів у кредити, цінні папери й інші активи, має вирішальне значення для прибутковості банку.

У даному випадку перед банком постане проблема обмеженості обсягів дешевих пасивів. Тому банк має вдаватися до нецінових методів, зокрема: забезпечення високої якості банківських послуг, додатковий сервіс. Проте даний підхід призведе до зростання маржі, оскільки збільшаться додаткові витрати банку на висококваліфікований персонал та інформаційно-консультаційні послуги.

Підвищувати відсоткові ставки за кредитами для забезпечення достатнього рівня відсоткової маржі банк може лише в тій ситуації, коли діючі відсоткові ставки значно нижчі від середніх. Окрім цього, даний підхід може призвести до того, що банк втратить надійних клієнтів та збільшиться частка високоризикових активів у кредитному портфелі. Саме тому найоптимальнішим підходом до підвищення рентабельності операцій є управління накладними витратами банку, спрямоване на зниження собівартості банківських операцій.

Загальна формула для визначення собівартості банківського продукту наступна:

$$\text{собівартість} = \text{відсоткові витрати} + \text{інші операційні витрати} + \text{неопераційні витрати підрозділів, що беруть участь у створенні банківської послуги} \quad [150, \text{с. 12}] \quad (2.6)$$

Після визначення собівартості окремих банківських продуктів та послуг можна встановити прибутковість кожного банківського продукту. Зокрема, в абсолютному виразі прибутковість активних операцій розраховуватимуть так:

$$\text{прибутковість} = \text{відсоткові доходи} + \text{невідсоткові операційні доходи} - \text{собівартість} \quad [150, \text{с. 12}] \quad (2.7)$$

Прибутковість пасивних операцій, у свою чергу, розраховують наступним чином:

$$\text{прибутковість} = \text{відсоткові доходи за операціями, що фондують даними ресурсами} + \text{невідсоткові операційні доходи} - \text{собівартість} \quad [150, \text{с. 12}] \quad (2.8)$$

Розраховані показники собівартості та прибутковості створюють можливості щодо здійснення аналізу тих послуг, що не дають прибутку, або рівень віддачі за якими є надто низьким. Зрозуміло, що у даному випадку перед менеджерами банку

постає завдання максимально знизити собівартість через зменшення обсягу зайвих процедур, що беруть участь у створенні продукту.

Також для оптимізації банківського прибутку, як зазначила М. А. Поморіна, “банк може застосовувати “захисну” стратегію, яка передбачає підтримку повного балансу між активами та пасивами і є доцільною у випадках значного, непередбачуваного коливання відсоткових ставок, або “наступальну” стратегію, яка, навпаки, передбачає отримання додаткового прибутку на змінах відсоткових ставок та валютних курсів” [140, с. 7]. Тому банк має ретельно стежити за розривом (застосовуючи геп-метод), щоби уникнути збитків. Кількісні параметри даної стратегії відображають у системі лімітів, якими передбачають рекомендовані значення щодо підтримки відповідних співвідношень між активами і пасивами. Зокрема, між нестабільними пасивами та ліквідними активами, між довготерміновими вкладеннями банку чи довготерміновими ресурсами.

5. Банк має створити адекватну систему внутрішнього контролю за процесом управління ліквідністю та прибутковістю, запровадивши контрольні положення та процедури і постійно їх перевіряти.

Отже, варто зазначити, що стратегія управління ліквідністю та прибутковістю має забезпечити оптимальне співвідношення між рівнем ліквідності та прибутковості (при цьому пріоритетне місце слід відводити ліквідності), яке б одночасно мінімізувало ризик незбалансованої ліквідності та відсотковий ризик.

2.3. Монетарна політика центрального банку та її вплив на фінансову стійкість банківської системи країни

Монетарна політика чинить вирішальний вплив на забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності національної валюти, на забезпечення попиту на гроші з боку суб'єктів господарювання, на підтримку прискорених темпів економічного зростання, а також вона покликана забезпечувати надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що значною мірою визначає ефективність функціонування всієї економіки держави у цілому.

Забезпечення стабільного розвитку та фінансової стійкості банківського сектору країни значною мірою обумовлене ефективністю та цілеспрямованістю здійснення з боку Національного банку України грошово-кредитної політики, а також послідовністю та доцільністю застосування тих чи інших інструментів грошово-кредитного регулювання.

Зазначимо, що протягом останніх 20-и років у більшості країн, що розвиваються, спостерігалися системні банківські кризи та проблеми забезпечення фінансової стійкості банківських установ. Окрім основних причин, що призвели до зниження рівня фінансової стійкості банківських систем, а саме виникнення проблем із ліквідністю, різке погіршення якості активів, його викликала і несприятлива макроекономічна ситуація країн, і, як зазначив І. К. Ковзанадзе, “ряд недоліків у проведенні бюджетної, фіскальної, а також монетарної політики” [151, с. 46].

Дослідження теоретичних і практичних аспектів грошово-кредитної політики центрального банку завжди викликало підвищений інтерес серед широкого кола відомих науковців та практиків. Проблематиці питань монетарної політики центрального банку присвячено ряд праць вітчизняних науковців, зокрема таких, як Б. П. Адамик, В. Болдаков, О. В. Дзюблук, А. О. Єпіфанов, І. О. Лютий, В. І. Міщенко, А. М. Мороз [3, 152, 153, 154, 155, 156, 157].

Власне, значимість грошово-кредитної політики в економіці держави, особливості практичного застосування інструментів монетарної політики щодо регулювання грошово-кредитного ринку та у механізмі управління фінансовою стійкістю комерційних банків, зумовили необхідність дослідження у даному підрозділі дисертації дієвості грошово-кредитної політики НБУ в контексті впливу на ефективність функціонування економіки у цілому та фінансову стійкість банківської системи зокрема.

Вырезано.

Для заказа доставки полной версии работы

воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

Аналіз досліджень щодо управління відсотковим ризиком дає підставу зазначити, що серед базових методів управління відсотковим ризиком є наступні: метод узгодження термінів розміщення активів і залучення пасивів (збалансований, незбалансований за термінами підхід); геп-метод (за яким визначають стратегію фіксації спреда або стратегію управління гепом); імітаційне моделювання; хеджування; метод дюрації (передбачає стратегію імунізації балансу чи стратегію управління дюрацією), метод сек'юритизації [76, 178, 193, 194, 195].

Зокрема, застосування методу сек'юритизації передбачає можливість позбутися ризикових активів шляхом їх продажу. Слід зазначити, що сек'юритизація стала однією з найвагоміших фінансових інновацій останньої чверті ХХ ст. Сек'юритизація передбачає об'єднання кредитів в пули і структурування їх як цінних паперів, забезпечених грошовими потоками відповідних кредитів. Першим сек'юритизованим активом стали іпотечні кредити, хоча будь-який вид активів може бути сек'юритизованим. Можливості, передбачені сек'юритизацією, дали комерційним банкам змогу продавати та обслуговувати значні обсяги кредитів.

Процес сек'юритизації передбачає застосування двох типів облігацій, зокрема ABS (облігація, що забезпечена грошовим потоком дискретного пулу фінансових активів із фіксованими або плаваючими ставками, які після закінчення терміну погашення перетворюються на готівку, або права чи інші активи з фіксованими або плаваючими ставками, завдання котрих – переконати власника цінних паперів у надійності їх забезпечення) та іпотечних облігацій. Слід зазначити, що ABS мають ряд переваг перед іншими цінними паперами з фіксованою доходністю, а саме: високий кредитний рейтинг; високу диверсифікацію термінів, доходності активів, що забезпечують виплати за випуск.

Розрізняють два види сек'юритизації: 1) традиційний (активи знімають із балансу банку і перепродають спеціально створеній структурі – special purpose vehicle (SPV), яка займається випуском та продажем облігацій); 2) синтетичний (активи виносять на окремі статті балансу банку для забезпечення облігацій, що випускають). Незважаючи на уявну простоту, сек'юритизація – технологічно складний і дорогий процес.

Сек'юритизація, як важливий інструмент управління активами і пасивами та метод мінімізації ризику з бухгалтерського балансу, дає змогу, крім цього, генерувати дохід у формі комісійних чи плати за обслуговування.

У вітчизняній практиці активне впровадження сек'юритизації ускладнене через деякі причини. Першою проблемою майбутніх емітентів буде вибір місця випуску цінних паперів. Залишається значною проблема щодо інвесторів, які б були готові вкладати грошові кошти у фінансові інструменти тривалістю 5–7 років і дохідністю не більше 10% річних. Тому спочатку доцільним є вихід на зовнішні ринки, які б змогли поглинути відповідні обсяги українських облігацій. Щодо ABS облігацій, то в Україні можливі два варіанти їх використання. Зокрема, перший не передбачає створення SPV, адже банки – майже єдині фінансові інституції у нашій країні, що мають високі кредитні рейтинги, тому можливим є випуск ABS саме банками. Але це не завжди доцільно, оскільки для них іноді вигідніший продаж емітентові за готівку кредитних активів зі свого балансу. Зокрема, тут буде використано інший варіант, що передбачає створення відкритого акціонерного товариства (акціонерами будуть банки), котре принципами роботи нагадуватиме SPV. Застосування у вітчизняній банківській практиці даного методу ускладнене тим, що не розв'язані правові проблеми сек'юритизації фінансових активів.

Одним із найпоширеніших методів управління відсотковим ризиком є метод аналізу та контролю дюрацій, який передбачає наявність таких різновидів: 1) стандартна дюрація (дюрація Макколі), котру визначають, як середньозважений за сумою термін погашення фінансового інструменту; 2) модифікована дюрація – відношення стандартної дюрації до величини $(1-r)$, де r – відсоткова ставка; 3) ефективна дюрація – відношення відносної зміни ціни до зміни відсоткової ставки, визначають на основі відповідних статистичних даних про залежність між змінами ринкової ціни фінансового інструменту та зміною відсоткової ставки.

Метод аналізу дюрації базований на її здатності відображати чутливість поточної вартості фінансового інструменту до зміни відсоткових ставок: чим більше значення дюрації фінансового інструменту, тим чутливішою є його поточна вартість до зміни відсоткової ставки.

При оцінці отриманих результатів слід враховувати, що у даному методі активи і пасиви відрізняються за величиною на розмір власного капіталу. Саме тому як відносний показник позиції варто використовувати дисбаланс дюрацій, нормалізований на величину власного капіталу – нормалізований дисбаланс дюрацій. Позитивний нормалізований дисбаланс дюрацій викликає зміну економічної вартості банку в бік, протилежний до змін відсоткових ставок. Від’ємний нормалізований дисбаланс дюрацій викликає зміну економічної вартості в один бік із зміною відсоткових ставок. Як абсолютну оцінку відсоткового ризику приймають можливу зміну економічної вартості банку в результаті відсоткового стрибка.

Управління дюраціями передбачає встановлення цільового значення та лімітів на нормалізований дисбаланс дюрацій чи на відношення дюрації активів до дюрації пасивів. Перевагами даного методу є порівняно проста математична модель та облік ефекту зміни економічної вартості комерційного банку. Недоліки – низька точність аналізу при значних змінах відсоткової ставки, ігнорування базисного ризику і залежності невідсоткових доходів від відсоткової ставки.

Відсотковим ризиком управляють, не лише узгоджуючи терміни до погашення (дюрацій), а й за допомогою позабалансових інструментів (хеджування). Використання у практиці комерційних банків такого методу управління відсотковим ризиком, як хеджування дає змогу повністю або частково нейтралізувати ризик зміни вартості активів чи пасивів у майбутньому під впливом змін відсоткової ставки. При цьому також широко використовують похідні фінансові інструменти, зокрема процентні свопи, процентні ф’ючерси, форварди, процентні кепи, коллари.

Слід зауважити, що незначна частка застосування похідних фінансових інструментів банками зумовлена насамперед нечіткістю законодавства та недостатнім розвитком строкового ринку. У функціонуванні внутрішнього ринку фінансових деривативів зацікавлені як вітчизняні суб’єкти господарської діяльності, так й іноземні інвестори, котрі, вкладаючи кошти в українську економіку, надають перевагу хеджуванню ризиків. Забезпечити ефективне функціонування строкового ринку можуть лише комерційні банки, які мають відігравати роль каталізатора

процесів популяризації та впровадження фінансових деривативів у повсякденну діяльність економічних суб'єктів.

Як правильно зазначив Дж. Сінкі [178, с. 378], і “похідні фінансові інструменти, і дюрація, і сек'юритизація – є досить складними, інноваційними методами управління відсотковим ризиком”. Звичайно, що далеко не всі банки застосовують дані інноваційні методи у щоденній практиці.

Окремо необхідно зупинитися також на підвищенні якості фінансового менеджменту банку, зокрема роботі Казначейства банку та Комітету управління активами й пасивами (КУАП), оскільки вони є основними підрозділами банку, на котрі слід покладати завдання забезпечення фінансової стійкості.

Зокрема, визначені наступні функції КУАП: 1) визначення потреб у ліквідних коштах; 2) оцінювання величини і достатності капіталу; 3) прогнозування й аналіз коливань відсоткових ставок; 4) прийняття рішень про хеджування ризиків; 5) оцінювання змін у доходах і витратах; 6) визначення прийнятної структури і якості кредитного й інвестиційного портфелів; 7) калькулювання цін на банківські послуги; 8) додаткові питання з управління активами та пасивами [76, с. 259].

Казначейство банку служить реалізатором прийнятих управлінських рішень КУАП. Воно займається здійсненням фінансових операцій на відкритих фінансових ринках (валютному, грошовому, ринку цінних паперів); обґрунтовує курси купівлі–продажу іноземних валют, рівень відсоткових ставок, формує політику трансфертного ціноутворення.

Основним цілями казначейства є підвищення прибутковості банку, збереження ліквідності на належному рівні, розширення обсягів активно-пасивних операцій банку. Для виконання цих завдань казначейство виконує методологічну й аналітичну функції. Суть першої зводиться до розроблення технології та методики розрахунків показників, що необхідні для виконання аналітичної функції, визначення собівартості операцій на основі їхніх технологій, бюджету підрозділів, вартості використовуваних ресурсів.

Як зазначили окремі автори [76, 150], доволі поширеною практикою стало утворення центрів прибутковості (профінт-центрів), які перебувають у тісному

взаємозв'язку з казначейством банку. Зокрема, між казначейством та профіт-центрами здійснюють операції з умовного використання ресурсів, їх купівлі-продажу за трансфертною ціною. Функціонування центрів прибутковості має ряд переваг, проте не позбавлено й недоліків. До основних переваг варто віднести наступні: гнучкість реагування на умови місцевого ринку, підвищення швидкості процесу прийняття рішень, зменшення обсягу звітності. Серед недоліків: зростання накладних витрат, підвищення рівня ризиків через неузгодженість процесів управління активами і пасивами в різних філіях, складність консолідації зусиль. Саме тому, перш ніж прийняти рішення щодо створення даного центру, менеджмент банку має детально проаналізувати фактори, що обумовлюють доцільність та оптимальний ступінь децентралізації управління.

Зважаючи на функціональні особливості КУАП і казначейства, їх по праву можна вважати головними підрозділами банку, що відповідають за постійне забезпечення фінансової стійкості. Дані підрозділи мають належно виконувати функції щодо забезпечення достатнього рівня ліквідності, прибутковості й платоспроможності банку шляхом ефективного управління активами та пасивами.

Для оптимізації роботи КУАП і казначейства банку слід передбачати вдосконалення організаційних аспектів із метою забезпечення максимальної чіткості повноважень, що виконують дані підрозділи, та методів щодо високоякісного управління ліквідністю, прибутковістю, активами й пасивами банку, а також належним чином застосовувати затверджені підрозділом із ризик-менеджменту методи управління та мінімізації ризиків (відсоткового, ризику ліквідності тощо).

Підсумовуючи, зазначимо, що основними напрямками зміцнення фінансової стійкості банків є наступні: підвищення рівня їх капіталізації; поліпшення якості активів, створення довготермінової ресурсної бази для обслуговування потреб реального сектору; забезпечення виваженості оперативних дій структурними підрозділами банку; розроблення та вдосконалення методів управління ризиками.

Для вдосконалення методів управління фінансовою стійкістю комерційних банків необхідно, на нашу думку, внести ряд пропозицій, зокрема:

1. Органам державної влади:

➤ з метою розширення можливостей сек'юритизації активів, створення механізму нагляду за здійсненням даних угод та оцінки ризиків, що приймаються, внести відповідні зміни у законодавство, зокрема розширити перелік видів фінансових активів, зменшити правові ризики, пов'язані з продажем, врегулювати діяльність емітента цінних паперів під час сек'юритизації;

➤ для підвищення рівня капіталізації банків внести у законодавство відповідні зміни, що передбачають зміну критеріїв субординованого боргу відповідно до міжнародної практики, зокрема запропоновано передбачити в Інструкції “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні” [71] ширший перелік гібридних інструментів для залучення капіталу, які активно застосовують у міжнародній банківській практиці.

2. Національному банку України:

➤ продовжувати роботу щодо поліпшення якості та підвищення рівня банківської капіталізації;

➤ сприяти впровадженню сучасних методів управління ризиками, шляхом формування належної нормативної та методологічної бази;

3. Комерційним банкам:

➤ продовжувати роботу з підвищення рівня капіталізації та якості капіталу;

➤ активно впроваджувати та вдосконалювати методи управління інструментами фінансової стійкості, з урахуванням досягнень світової банківської практики і національних особливостей розвитку банківського сектору й фінансового ринку.

3.2. Система управління банківськими ризиками та їх вплив на фінансову стійкість комерційних банків

Запорукою забезпечення фінансової стійкості комерційних банків служить необхідність ефективного та високоорганізованого управління ризиками, котрі, як відомо, постійно супроводжують діяльність банку. Питанням теорії і практики управління ризиками в зарубіжних країнах протягом останнього півстоліття

приділяють підвищену увагу, зокрема дані дослідження спрямовані на пошук ефективних методів аналізу й оцінки, моніторингу та контролю ризиків, створенню ефективних систем управління останніми [196, 197, 198, 198, 200]. Проте далеко не всі рекомендації щодо ефективного управління банківськими ризиками доцільно використовувати у вітчизняній банківській практиці, зважаючи на специфіку розвитку українських банків, недостатню розвиненість окремих сегментів фінансового ринку (фондового, ринку страхування тощо).

Вітчизняні науковці також зробили значний крок уперед у напрямку дослідження банківських ризиків та формування систем ризик-менеджменту (управління ризиками) в банках, свідченням чого є ряд праць [201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208]. Коли йдеться про “систему управління ризиками”, то мають на увазі систему процесів прийняття управлінських рішень, головним завданням яких є необхідність максимально знизити невизначеність, в якій приймають рішення.

Серед основних причин необхідності формування комплексних систем управління банківськими ризиками варто відзначити, на нашу думку, наступні: 1) зростання регулятивних вимог, зокрема спрямування на виконання положень Базельського комітету посилює регулятивний тиск на ризик-менеджмент банку; 2) глобалізація ризику, мінливість та диверсифікація фінансових ринків, збільшення конкуренції; 3) стратегічне партнерство та необхідність формування позитивного інвестиційного іміджу (потенційні інвестори і партнери, оцінюючи фінансову стійкість банку, вивчають і систему управління ризиками, тобто банки, які зацікавлені в інвестиціях та розвитку міжнародного співробітництва, просто зобов’язані вирішувати питання щодо побудови системи управління ризиками); 4) поліпшення зовнішнього рейтингу загалом та кредитного зокрема, що сприяє зниженню вартості залучених коштів та зростанню ринкової капіталізації; 5) зниження фінансових втрат, стабільне зростання прибутковості (ROE, чистої процентної міржі) та, як результат рух шляхом раціонального зростання і забезпечення фінансової стійкості (тобто, з метою підтримки вдалого співвідношення “дохідність – ризик” банк має побудувати власний ризиковий профіль (яким ризикам і які розміри ризиків менеджмент банку вважає

прийнятними) і надалі забезпечувати контроль та підтримку ризиків на визначеному рівні.

Вырезано.

Для заказа доставки полной версии работы

воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

Тобто, використовують комплекс методів та інструментів державного регулювання – ринкових і адміністративних, пропорційність співвідношення між котрими залежить від тих цілей, які ставить перед собою держава, від економічної ситуації, а також від ресурсів, що є у розпорядженні. Адміністративне регулювання – це комплекс заходів, що спрямовані на заборону чи висування державою вимог щодо виконання певних дій із боку банків через ліцензування, квотування. Індикативне регулювання спрямоване на встановлення економічних нормативів, визначення норм обов’язкового резервування для банків, уточнення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій, формування процентної політики; рефінансування банків, операції з цінними паперами на відкритому ринку. Крім зазначених, сюди можна додати соціально-психологічні та інформаційно-технічні методи, що особливо актуальні саме в умовах розвитку ринкової економіки.

Щодо останніх зауважимо: прозорість грошово-кредитної політики, активна просвітницька діяльність серед населення спрямовані на підвищення фінансової грамотності суспільства, формування позитивного іміджу банківської системи, що підвищує довіру до банків, сприяє розширенню їх ресурсної бази, тим самим забезпечуючи ефективний розвиток банківської діяльності.

Методи та форми регулювання слід раціоналізувати, втілюючи в життя основні принципи їх ефективності, а саме своєчасність та оптимальність, результативність за мінімальних затрат. Еволюція методів витісняє прямі та зміцнює позиції опосередкованих заходів регулювання.

Важливе місце у системі державного регулювання банківської діяльності займає правове регулювання, що визначає законодавчі норми, коло операцій банку, порядок ліцензування та відповідальності. Зауважимо, що банківське законодавство,

з одного боку, покликано сприяти банківській активності, а з іншого – стримувати банк там, де його діяльність протирічить інтересам держави в загальноекономічному регулюванні. Правове регулювання при несформованому правовому полі на практиці не завжди є дієвим, особливо в тому, що стосується гарантій прав інвесторів, вкладників і кредиторів.

Законодавча база у сфері регулювання банківської діяльності після незалежності України набула значного розвитку, проте все ж є “вузькі” місця та невикористані можливості розширення і вдосконалення правового поля. Зокрема, в сучасному банківському законодавстві нема визначення понять “фінансова стійкість” та “фінансово стійкий банк”. Залишається нагальною необхідність у поповненні банківського законодавства методичними рекомендаціями щодо оцінки фінансової стійкості банків та використання стандартизованого комплексу показників.

В Інструкції “Про порядок регулювання діяльності комерційних банків України” [71] є лише посилання на систему CAMELS – як одну з можливих методичних основ щодо оцінки фінансової стійкості банків. Окрема інформація наявна у положенні “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків” [237].

До системи банківського нагляду належать нагляд, що здійснює НБУ, внутрішній банківський аудит, що проводить відповідна служба банку, і зовнішній аудит, який здійснюють незалежні аудиторські компанії. Зовнішній аудит спрямований на перевірку того, чи дотримується банк законодавства, чи раціональним є використання коштів, достовірною та цілісною – інформація. Внутрішній аудит дає змогу вдосконалити систему внутрішнього банківського контролю, а також створює можливості для мінімізації витрат, що позитивно відображається на прибутковості комерційного банку.

Система банківського нагляду, яку сформував НБУ, скоординована за вертикаллю, функціонує як єдиний механізм, складаючись із центрального апарату та територіальних управлінь Національного банку, і передбачає реєстрацію банку, ліцензування, економічний аналіз, контроль за дотриманням економічних

нормативів, фінансовий моніторинг, інспектування й застосування санкцій за порушення правил діяльності, а також реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) банків. Дані заходи сприяють підвищенню рівня банківської безпеки та фінансової стійкості банків, забезпеченню конкурентних умов у банківській системі, що сприятиме відкритості банківського сектору для іноземних інвесторів, зменшенню рівня ризиковості й банкрутств.

Систему банківського нагляду представляє Генеральний департамент банківського нагляду, до якого належать: 1) управління стратегії, планування та координації; 2) управління економічного аналізу й звітності; 3) управління методології; 4) управління застосування заходів впливу. Генеральному департаментові також підпорядковані: департамент реорганізації та ліквідації банків, департамент інспектування й моніторингу, департамент реєстрації та ліцензування.

Варто зауважити, що саме на етапі ліцензування закладають основи стабільного розвитку майбутнього банку. Для цього встановлюють вимоги до статутного капіталу, до власників, до якості керівного складу, щодо технічного оснащення, ретельно аналізують бізнес-плани. Окремі вимоги, що висувають на стадії ліцензування, потребують удосконалення, а саме щодо ретельного аналізу фінансового становища засновників банку та вивчення можливого впливу взаємозв'язку засновників і їх корпоративних груп на діяльність банку для виявлення зловживань та попередження виникнення зон потенційної нестійкості у тій чи іншій сфері діяльності банку. Процес ліцензування має бути прозорим і базованим на пруденційних принципах.

Далі, коли вже безпосередньо розпочинається діяльність банку, здійснюють моніторинг та управління діяльністю банку згідно зі законодавчо-нормативними актами й інструкціями. Саме управління економічним аналізом та звітністю за специфікою діяльності найбільше наближено до аналізу, оцінки фінансового стану, прогнозування і регулювання фінансової стійкості банків. Саме це управління комплексна аналізує фінансовий стан кожного банку зокрема і банківську систему в цілому, визначає методику складання статистичної звітності, систематизує всі

форми звітності, а також розробляє прогнози фінансового стану банківської системи, подає пропозиції щодо підвищення рівня фінансової стійкості банків.

На даному етапі здійснюють дистанційний нагляд (безвиїзний, дистанційний моніторинг) та інспектування банків [238]. Департамент інспектування та моніторингу банків виконує моніторинг оперативної діагностики і раннього реагування на можливе виникнення проблем у діяльності банків; їх попередження, що дає змогу органам нагляду вживати адекватних заходів ще до настання кризової ситуації в банку; порівняльний аналіз фінансового стану, ліквідності, платоспроможності, дотримання нормативів й інших показників за групами банків; підготовка аналітичних таблиць фінансового стану комерційних банків за звітний період та узагальнення результатів аналізу для інформування правління НБУ.

Зрозуміло, що безвиїзний нагляд сам собою не може слугувати завершеною системою банківського нагляду. Важливе місце займають інспекційні перевірки, які передбачають контроль за дотриманням банком законодавства, нормативно-правових актів НБУ, вони дають змогу ретельніше перевірити стан справ банку, достовірність інформації, що надають банки, і максимально точно оцінити рівень фінансової стійкості банку. Порядок планування і проведення інспекційних перевірок банків визначено у відповідному Положенні від 17. 07. 2001 р. № 276 [238].

Контроль за змінами у керівництві банку має важливе значення, оскільки частота змін керівного складу може свідчити про ймовірні проблеми у діяльності даного комерційного банку, зокрема виникнення незгод із питань політики, що здійснюють, або ж наміри вплинути на менеджмент банку для надання “протекціоністського” кредиту.

При виявленні проблемних банків органи банківського нагляду зобов’язані вжити стабілізуючих заходів із метою підвищення рівня їх фінансової стійкості, зокрема: 1) складання та виконання бізнес-плану або програм розвитку капітальної бази банку; 2) складання графіків формування в повному обсязі резервних фондів і спеціальних резервів під активні операції; 3) складання і запровадження положень щодо вдосконалення кредитної політики банку; 4) зобов’язання щодо здійснення

зовнішнього аудиту фінансового стану банку; 5) прийняття рішення про тимчасове обмеження на збільшення активів банку; 6) прийняття рішення про обмеження розміру кредитів, що надають інсайдерам банку; 7) прийняття рішення щодо тимчасового зниження розміру відсотків за депозитами, що залучають; 8) тимчасове припинення виплати дивідендів; 8) прийняття рішення про обмеження розміру виплати заробітної плати працівникам банку; 9) зобов'язання щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю в банку.

Органи банківського нагляду висувають вимоги усунути недоліки до наступної перевірки. У тому випадку, якщо банк не зумів здійснити відповідні заходи у встановлені терміни, застосовують систему штрафних санкцій. Проте до такого заходу на практиці вдаються не надто часто, оскільки грошові штрафи можуть негативно впливати на фінансовий стан банку.

Вживають також санаційних заходів (виведення банку зі стану фінансової скрути), що передбачають організаційно-технічну та фінансову допомогу, призначення тимчасової адміністрації банку, систему реорганізації та реструктуризації банків, а також систему рефінансування.

Поширеним заходом для забезпечення стабілізації фінансового стану є заміна топ-менеджерів банку. Варто зауважити, що нове керівництво може: 1) визначити реальний обсяг втрат; 2) забезпечити нові напрямки кредитування; 3) припинити подальші втрати; 4) зменшити накладні витрати та чисельність персоналу, якщо в цьому є реальна необхідність; 5) відшукати нові шляхи отримання прибутку; 6) запровадити вдосконалену систему контролю.

Якщо зазначених заходів недостатньо, вдаються до реорганізації та реструктуризації банків, шляхом злиття, приєднання, поділу або реструктуризації боргів і капіталу, здійснення технічних, фінансово-економічних та правових заходів [239], поглинання чи злиття банку, зокрема останнє є особливо ефективним, оскільки дає змогу за мінімальних витрат забезпечити концентрацію капіталу, реструктуризацію активів, значно поліпшити фінансовий стан банку й забезпечити його розвиток. У крайньому випадку банк закривають, що необхідно здійснити з

мінімальними соціально-економічними втратами шляхом проведення ліквідаційних заходів.

Банківський нагляд слід базувати на пруденційних принципах, за яких органи нагляду, спираючись на вимоги законодавства, забезпечують стабільний розвиток банку, не втручаючись у його оперативну самостійність (банк є цілком незалежним у формуванні процентної, депозитної, кредитної політики) до моменту виникнення потенційної чи реальної загрози інтересам вкладників та кредиторів.

Важливий аспект підвищення ефективності банківського нагляду – орієнтація органів нагляду на реальні ризики банківської діяльності. Ризик-орієнтований нагляд передбачає систему всіх компонентів нагляду, зокрема аналіз звітності, систему раннього попередження, системи класифікації банків за ступенем фінансової стійкості, а також підходи до оцінки системної стійкості банківського сектору. А у вузькому розумінні полягає у виявленні в діяльності банків зон підвищеного ризику, реальних і потенційних проблем. Акцентувати слід не на оцінці ризиків, що вже настали, а саме на ефективності управління ризиками в банку. Це дасть змогу органам банківського нагляду передбачити майбутній стан справ у банку та вжити адекватних заходів. Варто зауважити, що при ризик-орієнтованому банківському нагляді треба також значною мірою приділяти увагу методиці оцінки фінансової стійкості банків.

Для забезпечення комплексного підходу до запровадження нагляду на основі оцінки ризиків НБУ започатковано деякі заходи: 1) законодавчі (зміни у Законі України “Про банки та банківську діяльність”); 2) методологічні (зміни у методології оцінки ризиків із боку працівників банківського нагляду).

Зокрема, протягом 2003–2004 рр. підготовлено і затверджено два документи, що стосуються оцінки ризиків та ризик-менеджменту:

1. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків” [240]. Ця методологія допомагає забезпечити органам нагляду оцінку банків із різних регіонів та водночас індивідуально підійти до кожного банку зокрема, зважаючи на його розмір і складність операцій.

Методичні вказівки дають змогу оцінити дев’ять категорій ризику, а саме:

кредитного, ліквідності, зміни процентної ставки, валютного, ринкового, операційно-технологічного, юридичного, стратегічного та ризику репутації. Зокрема, визначають кількість та якість (ризиків, які піддають кількісній оцінці), сукупний ризик і напрямок ризику (для всіх категорій ризику). Наведену класифікацію можна доповнювати іншими видами ризиків відповідно до специфіки діяльності банку. В такому випадку банк має розробити власну нормативну базу щодо управління даними ризиками, врахувавши вимоги Базельського комітету з банківського нагляду, принципи корпоративного управління, що розробила Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Працівникам банківського нагляду слід зробити висновки за такими складовими ризику: 1) кількість ризику (незначна, помірна, значна); 2) якість систем управління ризиком (висока, потребує вдосконалення, низька); 3) сукупний ризик (низький, помірний, високий); 4) напрямок зміни ризику протягом наступного року (зменшується, стабільний, збільшується). Визначення даних напрямків дає змогу чітко визначити схильність банку до певного виду ризику, проблемні місця, ймовірні кризові ситуації, вжити адекватних попереджувальних заходів.

2. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [210], мета яких – дати високоякісні рекомендації банкам щодо створення систем управління ризиками і забезпечення їх комплексності.

Варто зауважити, що для забезпечення фінансової стійкості банків необхідно в подальшому гарантувати розвиток системи вимог, що визначають допустимі параметри ризиків, котрі приймають банки. Зокрема, слід зберігати послідовний перехід від формальних обмежень та регламентацій до регулювання ризиків шляхом максимального обліку й визначення вимог щодо таких параметрів: суттєвість ризиків, якість внутрішніх систем управління і контролю за ризиками, адекватність суджень банку щодо реального рівня ризику.

1. Вырезано.

2. Для заказа доставки полной версии работы

3. воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

4. Підвищенню якості активів банків сприятиме формуванню у них відповідного організаційного підрозділу, який координував би роботу з проблемними активами, виконуючи при цьому наступні завдання: 1) брати участь у плануванні й реалізації ефективної кредитної та інвестиційної політики; 2) розробляти стратегію, визначати принципи та методи діяльності банку щодо роботи з проблемними активами; 3) забезпечувати розроблення та реалізацію відповідних схем протермінованої заборгованості; 4) вивчати та впроваджувати новітні методи щодо уникнення чи мінімізації ризику виникнення проблемних активів.

5. У контексті оптимізації управління активами та зобов'язаннями й підвищення їх якості пріоритетного значення набуває мінімізація відсоткового ризику шляхом застосування найперспективніших методів: 1) аналізу дюрацій; 2) методу сек'юритизації; 3) здійснення періодичного бек-тестування прогностичних даних щодо величини відсоткового ризику; 4) проведення стрес-тестування для оцінки величини максимальних втрат від зміни процентних ставок за певний період.

6. Головними підрозділами, які мають відповідати за забезпечення фінансової стійкості комерційного банку, є Комітет управління активами та пасивами і казначейство банку. Для оптимізації роботи даних підрозділів повинна передбачати вдосконалення організаційних аспектів із метою забезпечення максимальної чіткості виконуваних повноважень, а також методів високоякісного управління ліквідністю, прибутковістю, платоспроможністю, активами й пасивами банку.

7. Серед ризиків, що впливають на основні характеристики фінансової стійкості банків, визначено кредитний, операційний, відсотковий, ринковий та ризик ліквідності. Головну увагу приділено кредитному ризику, котрий є найвагомішим для вітчизняних банків, і надмірність якого призводить до погіршення якості банківських активів, зниження рівня прибутковості, зменшення ринкової вартості банку, тим самим негативно позначається на його фінансовій стійкості.

8. Мінімізацію впливу кредитного й інших ризиків на фінансову стійкість необхідно забезпечувати комплексним управлінням, реалізувати яке має на меті "система управління ризиками". Дана система охоплює наступні елементи: 1) стратегію, політику, методики оцінки та мінімізації ризиків в банку (методологія); 2)

підрозділи, які беруть участь в управлінні ризиками і сукупно формують інфраструктуру управління ризиком у банку (організація); 3) процес управління ризиками; 4) достовірні та своєчасні потоки інформації.

9. Для вдосконалення державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи, підвищення рівня її фінансової стійкості, органам державної влади (законодавчої та виконавчої), Національному банку України необхідно вжити ряд заходів. Зокрема, передбачити внесення змін у банківське законодавство, в нормативні акти Національного банку України, у порядок моніторингу банківської діяльності, щоби посилити вплив на комерційні банки з боку НБУ.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях [246, 247].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичні узагальнення й отримано нові розв'язання наукових проблем щодо управління і забезпечення фінансової стійкості комерційних банків, а також внесено пропозиції щодо перспектив удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банків в Україні. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, полягають у наступному.

1. Визначення змісту діяльності комерційних банків дало змогу переконатися в тій важливій ролі, яку вони виконують у системі грошово-кредитних відносин та підвищеній ризикованості їх діяльності. Специфіка розвитку вітчизняної банківської системи, зокрема порівняно короткий період діяльності українських банків, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, відсутність достовірних кредитних історій позичальників, що значно ускладнює механізм кредитних операцій, засвідчили підвищену необхідність банків ефективно управляти фінансовою стійкістю.

2. Системне дослідження підтвердило, що у вітчизняній економічній літературі

немає єдиної думки про сутність фінансової стійкості. Зміст концептуальних засад фінансової стійкості комерційного банку полягає у наступному: 1) вихідними поняттями при з'ясуванні сутності фінансової стійкості є “стійкість”, “фінансові ресурси”, “фінансовий стан”; 2) поняття “стійкість” перебуває у взаємозв'язку з такими важливими ознаками банку, як надійність і стабільний розвиток; 3) поняття фінансової стійкості – одна зі складових загальноекономічної стійкості (іншою складовою є організаційна стійкість); 4) на фінансову стійкість впливають зовнішні та внутрішні фактори. Уточнення суті понять “стійкість”, “надійність”, “стабільний розвиток”, “загальноекономічна стійкість”, “фінансова стійкість”, “організаційна стійкість” дало змогу конкретизувати названі дефініції.

3. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б фінансовій стійкості. Це впорядковано та відображено у сформованому цілісному механізмі. Механізм управління фінансовою стійкістю не є статичним утворенням, а постійно перебуває у динамічному розвитку. Необхідно враховувати конкретні економічні умови, в яких функціонує банк, і відповідно до змін в економічному середовищі вносити корективи до механізму управління фінансовою стійкістю. Результативність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків залежить від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети – забезпечення фінансової стійкості банку.

4. Системне дослідження підтвердило відсутність у вітчизняній банківській практиці єдиного підходу щодо оцінки фінансової стійкості комерційних банків. Для досягнення об'єктивної оцінки фінансової стійкості банків варто поєднувати два напрямки оцінки: на макроекономічному рівні та на рівні окремого банку. Рекомендаціями щодо забезпечення комплексної оцінки фінансової стійкості банків на макроекономічному рівні є наступні: 1) здійснення відбору критеріїв такої оцінки спільно з банками; 2) забезпечення регулярного розрахунку показників за індикаторами фінансової стабільності (запропонованих МВФ), а також адаптація

окремих з них, зважаючи на наявність статистичної бази і структурні особливості національної економіки; 3) доповнення системи показниками оцінки якості банківських зобов'язань; 4) застосовування методів стрес-тестування та опублікування результатів оцінки фінансової стійкості банків країни; 5) створення комітету незалежних експертів для забезпечення об'єктивності та прозорості даних щодо індикаторів фінансової стійкості банківського сектору.

5. Пропозиціями до проведення ефективної оцінки фінансової стійкості банків на мікроекономічному рівні є: 1) формування системи оцінки фінансової стійкості для окремого комерційного банку на такому комплексі показників, який відображав би всі аспекти діяльності банку; 2) забезпечення оцінки фінансової стійкості, що впливає з необхідності не лише кількісного, а й обов'язково якісного аналізу банку, з позиції не оцінки його фінансового стану в даний момент, а динаміки розвитку; 3) проведення аналітичної роботи, спрямованої на вивчення регресійної залежності фінансової стійкості від рівнів вибраних показників, що створюватиме можливість об'єктивно визначити значення кожного з показників і дасть змогу відсікати несуттєві з них.

6. Результати аналізу фінансових показників, які характеризують фінансовий стан банку, засвідчили, що комерційні банки відчують проблеми з ліквідністю, особливо це стосується короткотермінової ліквідності, й дане явище спостерігається в усіх групах банків. Також показники прибутковості, особливо "середніх" банків, є недостатніми і такими, що не відповідають рекомендованим значенням. Тому, зважаючи на значимість рівня ліквідності та прибутковості у забезпеченні фінансової стійкості, банки мають ними ефективно управляти. Використання на практиці стратегії управління ліквідністю та прибутковістю комерційного банку – необхідне і логічно вмотивоване.

7. Для забезпечення фінансової стійкості комерційні банки мають застосовувати прогресивні методи, що спрямовані на підвищення рівня своєї капіталізації, поліпшення якості активів та фінансового менеджменту, оптимізацію управління активами і зобов'язаннями. Дані методи мають забезпечити такі умови функціонування комерційного банку, за яких його взаємодія з навколишнім

середовищем не суперечила б специфіці банку як особливого грошово-кредитного інституту та його ролі в суспільному розвитку.

8. Серед ризиків, що впливають на фінансову стійкість комерційних банків, визначено кредитний, операційний, відсотковий, валютний та ризик ліквідності. Мінімізацію впливу даних ризиків на фінансову стійкість необхідно забезпечувати комплексним управлінням, реалізувати яке має на меті система управління ризиками. Для органів державної влади та Національного банку України базовими напрямками забезпечення розвитку та вдосконалення функціонування систем управління ризиками у вітчизняних банках є: 1) сприяння розвитку фінансового ринку в структурному (збільшення частки фондового ринку) та інфраструктурному (розвиток кредитних бюро, рейтингових агентств) контекстах; 2) вдосконалення нормативної бази щодо регулювання банківських ризиків; 3) стимулювання банків до впровадження комплексних систем ризик-менеджменту, особливо в “найбільших” та “великих” банках. Для комерційних банків: 1) формування оптимальної організаційної структури, яка б органічно охоплювала управління ризиками на всіх етапах банківської діяльності; 2) впровадження у щоденну практику оцінки ризиків математичних і статистичних методів; 3) забезпечення функціонування єдиного відділу ризик-менеджменту і його структурної та фінансової незалежності від підрозділів банку (фронт-офісів та бек-офісів).

9. Основними напрямками вдосконалення державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи з метою підвищення рівня її фінансової стійкості для органів державної влади є наступні: 1) впорядкування банківського законодавства, доповнення його необхідними законодавчо-нормативними актами, особливо в контексті нової Базельської угоди щодо нормативів достатності капіталу, ризиків, що приймають банки; щодо питань внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю; щодо підвищення вимог до професійної здатності та ділової репутації керівництва банку; щодо визначення поняття “фінансова стійкість” та фінансово стійкого банку; 2) підвищення ролі системи страхування депозитів; 3) створення спеціальної організації (комітету) із питань реструктуризації банківських активів при Національному банку України чи Асоціації українських банків.

10. Для Національного банку України пріоритетними напрямками оптимізації та підвищення дієвості банківського нагляду є: 1) зосередження уваги в сфері поточного банківського нагляду та подальший розвиток ризик-орієнтованого нагляду з урахуванням нефінансових ризиків; 2) забезпечення розвитку нагляду на консолідованій основі, у т. ч. вдосконалення консолідованої звітності й аналізу ризиків банківських груп і банківських холдингів; 3) вдосконалення нормативної бази шляхом внесення змін у нормативні акти, зокрема: затвердження методичних рекомендацій щодо оцінки фінансової стійкості банків та використання при цьому стандартизованого комплексу фінансових показників; розроблення чітких рекомендацій банкам щодо діяльності у кризових ситуаціях, програм фінансового оздоровлення і стабілізації; 4) внесення змін у порядок моніторингу банківської діяльності з точки зору посилення на них впливу, зокрема підвищення частоти комплексних інспекцій та оцінки фінансового стану проблемних банків; 5) внесення змін у нормативні показники ризику основних видів банківських операцій, що встановлює Національний банк України, зокрема щодо кредитних, інвестиційних і валютних операцій; 6) переорієнтація на засоби превентивного контролю банківської діяльності й раннього виявлення та попередження ризиків.

ДОДАТКИ

Додаток А

Вырезано.

Для заказа доставки полной версии работы

воспользуйтесь поиском на сайте www.mydisser.com.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про банки та банківську діяльність” від 07.12.2000 р., № 2121 – III.
2. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища школа, 1995. – 471 с.
3. Дзюблюк О. В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки / О. В. Дзюблюк. – К. : Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
4. Банковское дело: Учебник / [под ред. В. И. Колесникова, Л. П. Кроливецкой]. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 480 с.
5. Деньги. Кредит. Банки: Учебник [для студ. вузов, обучающихся по экон. спец.] / [О. И. Лаврушин, М. М. Ямпольский, Ю. П. Савинский, Г. С. Панова и др.]; под ред. О.И. Лаврушина. – 2-изд., перераб. и доп. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 461 с.
6. Савлук М. І. Вступ до банківської справи : Навчальний посібник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, А. М. Коряк. – К. : Лібра, 1998. – 344 с.
7. Петрук О. М. Банківська справа: Навчальний посібник / О. М. Петрук, за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.
8. Ширинская Е. Б. Операции коммерческих банков: российский и зарубежный опыт / Е. Б. Ширинская. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 160 с.
9. Hempel, George H. Bank Management: text and cases / George H. Hempel, Alan B. Coleman, Donald G. Simonson. – [3rd ed]. – New York: John Wiley & Sons, Inc, 1989. – 836 P.

10. Роуз П. С. Банковский менеджмент / П. С. Роуз пер. с англ. М. В. Белова. – [2-е изд]. – М. : Дело Лтд, 1995. – 768 с.
11. Havrilesky, Thomas M., and Boorman, John T. Current Perspectives in Banking: Operations, Management, and Regulation / Havrilesky, Thomas M., and Boorman, John T. – [2nd ed]. – Arlington Heights, Ill.: ANM Publishing Corporation, 1980. – 604 P.
12. Долан Эдвин Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан, К. Д. Кэмпбелл, Дж. Р. Кэмпбелл; [пер. с англ. В.В. Лукашевича и др.; под общ. ред. В. В. Лукашевича]. – М. : АНК и др., 1996. – 446 с.
13. Миллер Роджер Лерой. Современные деньги и банковское дело: учебник [для студ. высших учеб. заведений, обучающихся по экон. специальностям] / Роджер Лерой Миллер, Дэвид Д. Ван-Хуз. – 3-е англ. изд. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
14. Словник банківських термінів. Банківська справа: термінологічний словник / [А. Г. Загородній, О. М. Сліпущко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко] – К. : Аконіт, 2000. – 605 с.
15. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 479 с.
16. Економічний словник-довідник / [за ред. С. В. Мочерного]. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
17. Бюлетень Національного банку України / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2005. – № 6. – 168 с.
18. Бюлетень Національного банку України / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2008 – № 5. – 163 с.
19. Загальна економічна теорія (політична економія). Підручник. У 2-х частинах. / За ред. І. В. Буяна, В. М. Ковальчука. – Тернопіль, 1998. Ч.1. – 379 с.
20. Мещеряков А. А. Дискусійні проблеми визначення сутності банку та банківського продукту в сучасних умовах / А. А. Мещеряков // Вісник ДДФЕІ. Економічні науки. – 2003. – №2(10) – С. 68–72.
21. Маркова О. М. Коммерческие банки и их операции: [учеб. пособие] / О. М.

- Маркова, Л. С. Сахарова, В. Н. Сидоров. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 288 с.
22. Большой экономический словарь / [под. ред. А. Н. Азрилиана]. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
23. Психофизиология человека. Толковый русско-английский словарь [Электронный ресурс] / Е. В. Трифонов. – 12-е изд. – СПб., 2007. – Режим доступа: http://tryphonov.narod.ru/tryphonov/auth_r.htm.
24. Лекарев С. В. Бизнес и безопасность. А-Я: толковый терминологический словарь / С. В. Лекарев, В. А. Порк; [под ред. А. И. Гурова, Б. С. Тетерина]. – М. : ЦКСИиМ, 1995. – 336 с.
25. Словник української мови / Академія наук Української РСР. Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні. [ред. : І. С. Назарова, О. П. Петровська, Л. Г. Скрипник, Л. А. Юрчук]. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. IX. – 853 с.
26. Яворский Б. М. Справочник по физике / Б. М. Яворский, А. А. Детлаф. – М. : Наука. Главная редакция физ.-мат. лит-ры, 1981. – 342 с.
27. Большой толковый словарь русского языка / [сост. С. А. Кузнецов]. – СПб. : Норинт, 1998. – 1536 с.
28. Экономико-математический энциклопедический словарь / [ред. В. И. Данилов-Данильян]. — М. : Большая Российская Энциклопедия. ИНФРА, 2003. — 687 с.
29. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Большая российская энциклопедия; СПб. : Норинт, 1997. – 1456 с.
30. Устойчивость объекта // Большая Советская Энциклопедия. – 2-изд. – М., 1956. – Т. 44.
31. Бліндюк О. Надійність комерційного банку і фактори, що її визначають / О. Бліндюк // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – № 11 (799). – С. 13–16.
32. Иванов В. В. Анализ надежности банка : Практическое пособие. / В. В. Иванов. – М. : Русская Деловая Литература, 1996. – 320 с.

33. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: технология финансового менеджмента клиента / Ю. С. Масленченков. – М. : Перспектива, 1997. – 214 с.
34. Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3 т. / Редкол.: А. В. Кудрицкий (отв. ред.) и др. – К. : Гл. ред. Укр.сов. энцикл., 1988. – Т. 3 : Протерозой-ящурка. – 1989. – 772 с.
35. Науменко В. Спроба оцінити надійність / В. Науменко // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 4. – С. 35–38.
36. Панова Г. С. Анализ финансового состояния коммерческого банка / Панова Г. С. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 272 с.
37. Заруба О. Д., Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О. Д. Заруба, Р. І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33–36.
38. Святко С. А., Шиллер Р. І. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту / С. А. Святко, Р. І. Шиллер // Банківська справа. – 1997. – № 8. – С. 48–54 .
39. Вітлінський В. В., Пернарівський О. В. Визначення рейтингу банку всередині вибірки / В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський // Вісник Національного банку України. – 1999. – № 2. – С. 61–64.
40. Склеповий Є. В. Складові стійкості комерційного банку / Є. В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.
41. Шелудько Н. М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н. М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С. 40–43.
42. Шелудько Н. М. Фінансова стійкість комерційних банків та механізм її забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Н. М. Шелудько. – К., 2000. – 18 с.

43. Кочетков В. М. Методологічні аспекти визначення фінансової стійкості комерційного банку / В. М. Кочетков // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. — Вип. 4. — К. : КНЕУ, 2001. — С. 293—300.
44. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : [монографія] / В. М. Кочетков. — К. : Вид-во Європейського університету, 2003. — 300 с.
45. Антонов Н. Г., Пессель М. А. Денежное обращение, кредит и банки / Н. Г. Антонов, М. А. Пессель. — М. : Финстатинформ, 1995. — 272 с.
46. Как выбрать надежный банк / [В. Г. Андреев, Н. Н. Захаров, Л. К. Локтев, С. А. Журбин]. — М. : Концерн “Банковский деловой центр”, 1998. — 184 с.
47. Вітлінський В., Пернарівський О. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. — 2000. — № 6. — С. 48–51.
48. Пантелєєв В. П., Халява С. П. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / В. П. Пантелєєв, С. П. Халява // Банківська справа. — 1996. — № 1. — С. 32–39.
49. Белых Л. П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства / Л. П. Белых. — М. : Банки и биржи, 1996. — 192 с.
50. Шіллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного та шляхи її зміцнення / Р. І. Шіллер. — К. : Наук. думка, 1998. — 158 с.
51. Финансовый менеджмент: теория и практика: Учебник / [под. ред. Е. С. Стояновой]. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Перспектива, 1998. — 656 с.
52. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов, под ред. Н. Ю. Шведовой. — 19-е изд., испр. — М. : Русский язык, 1987. — 750 с.
53. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш. Экономика и управление: словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский. — М. : Моск. психол.- социал. ин-т, 2005. — 488 с.
54. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. — [5-е изд.], перераб. и доп. — М. : Инфра-М, 2006. — 495 с.
55. Іонін Є. Є. Розв’язання питань методологічного обґрунтування понять

- “платоспроможність” і “ліквідність” / Є. Є. Іонін // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6 (36). – С. 30–42.
56. Ковальчук Т. Т., Коваль М. М. Ліквідність комерційного банку: навч. посібник / Т. Т. Ковальчук, М. М. Коваль. – К. : Знання, КОО, 1996. – 120 с.
57. Кочетков В. М. Методичні підходи до аналізу та управління ризиком ліквідності балансу комерційного банку / В. М. Кочетков // Фінанси України. – 2000. – № 10. – С. 98–101.
58. Данильченко К. М., Раєвська Т. О. Ліквідність та активи банків / К. М. Данильченко, Т. О. Раєвська // Вісник Національного банку України. – 1996. – № 5. – С. 56–67.
59. Отенко И. П. Анализ деятельности коммерческого банка: уч. пособие / И. П. Отенко. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2001. – 156 с.
60. Банковское дело: учебник / под. ред. О.И. Лаврушина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
61. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику / В. В. Вітлінський. – К. : ДЕМІУР, 1996. – 212 с.
62. Вітлінський В., Наконечний Я., Пернарівський О. Концепція стратегії кредитного ризику / В. Вітлінський, Я. Наконечний, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 1. – С. 13–16.
63. Денисенко М. П., Кабанов В. Г., Худолій Л. М. Грошово-кредитна діяльність банків: навч. посібник / М. П. Денисенко, В. Г. Кабанов, Л. М. Худолій. – К. : Європейський університет, 2004. – 339 с.
64. Банковское дело : учебник / под ред. Л. П. Кроливецкой. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 464 с.
65. Галицька Е., Висоцька Л. Удосконалення системи показників ліквідності комерційних банків / Е. Галицька, Л. Висоцька // Банківська справа. – 2002. – № 2. – С. 19–25.
66. Олійник Д. М. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Д. М. Олійник. – К., 2002. – 20 с.

67. Щибиволок З. Аналіз ліквідності банку / З. Щибиволок // Банківська справа. – 2000. – № 5. – С. 33–37.
68. Котыхов М. П., Шевченко И. В. Построение ликвидной позиции коммерческого банка / М. П. Котыхов, И. В. Шевченко // Финансы и кредит. – 2002. – № 23 (113). – С. 22–28.
69. Давыдова Л. В., Кулькова С. В. Теоретические аспекты проблемы финансовой стабильности коммерческих банков / Л. В. Давыдова, С. В. Кулькова // Финансы и кредит. – 2005. – № 2 (170). – С. 2–5.
70. Івасів І. Б. Ліквідність банку в умовах маркетингоорієнтованого менеджменту / І. Б. Івасів // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 109–115.
71. Інструкція про порядок регулювання діяльності комерційних банків в Україні: Постанова Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=208072
72. Гуцал І. С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України (питання теорії, методики, практики) / І. С. Гуцал. – Львів : ВАТ “БІБЛЬОС”, 2001. – 244 с.
73. Масленченков Ю. С. Устойчивость коммерческого банка / Ю. С. Масленченков // Бюллетень финансовой информации. – 1997. – № 4 (23). – С. 48–55.
74. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 2 (33). – С. 40–43.
75. Коваль В. М. Надійність і стійкість комерційного банку: оцінка та регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / В. М. Коваль. – К., 2001. – 17 с.
76. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
77. Алексеєнко М. Д. Оцінка власного капіталу банку за допомогою методу коефіцієнтів / М. Д. Алексеєнко // Стратегія економічного розвитку України. – 2001. – Вип. № 4. – С. 288–293.

78. Довгань Ж. М. Сутність та оцінка достатності капіталу комерційного банку / Ж. М. Довгань // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2003. – № 3. – С. 56–61.
79. Симановский А. Ю. Достаточность банковского капитала: новые подходы и перспективы их реализации / А. Ю. Симановский // Деньги и кредит. – 2000. – № 6. – С. 20–27.
80. Добровольський О. Адекватність капіталу та його вплив на результати діяльності банку / О. Добровольський // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 6. – С. 34–36.
81. Усоскин В. М. Базельские стандарты адекватности банковского капитала: эволюция подходов / В. М. Усоскин // Деньги и кредит. – 2000. – № 3. – С. 39–51.
82. Рид Э., Коттер Р., Гилл Э., Смит Р. Коммерческие банки / Э. Рид, Р. Коттер, Э. Гилл, Р. Смит; пер. с англ. В. Лукашевича и др.; под общ. ред. В. Лукашевича. – М. : Прогресс, 1983. – 501 с.
83. Лобанова А. Проблеми формування ресурсної бази комерційних банків України / А. Лобанова // Економіка. Фінанси. Право. – 2001. – № 12. – С. 21–25.
84. Тарханова Е. А. Устойчивость коммерческих банков : [монография] / Е. А. Тарханова. – Тюмень : Вектор Бук, 2003. – 186 с.
85. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика в 2-х т. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. – М.: Республика, 1992. – Т. 1. – 800 с.
86. Ван Хорн, Джеймс К. Основы управления финансами / Ван Хорн, Джеймс К. ; ред., пер. с англ. И.И. Елисеевой. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 472 с.
87. Бор М. З., Пятенко В. В. Менеджмент банков: организация, стратегия, планирование / М. З. Бор, В. В. Пятенко. – М. : ИКЦ “ДИС”, 1997. – 288 с.
88. Мой банк / [под ред. С. И. Кумок]. – М. : Московское Финансовое Объединение, 1996. – 320 с.

89. Заруба О. Д. Банківський менеджмент та аудит / О. Д. Заруба. – К. : “Вид-во Лібра” ТОВ, 1996. – 224 с.
90. Заруба О. Д. Фінансовий менеджмент у банках : навчальний посібник / О. Д. Заруба. – К. : Знання, 1997. – 172 с.
91. Михайлюк Р. В. Проблеми визначення сутності та ролі банку в сучасній системі грошово-кредитних відносин / Р. В. Михайлюк // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє : зб. наук. праць. – Тернопіль : Ек. думка, 2005. – Вип. 10. – С. 205–212.
92. Михайлюк Р. В. Підвищення ролі банків у забезпеченні економічного розвитку України / Р. В. Михайлюк // Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період : зб. наук. праць III Міжн. наук.-практ. конфер. [У 2-х ч.] – Ч. 1. – Чернівці : Букрек, 2005. – С. 258–262.
93. Михайлюк Р. В. Теоретичні аспекти поняття стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : економіка. – 2006. – Вип. 20. – С. 107–111.
94. Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість комерційного банку: сутність та фактори, що її визначають / Р. В. Михайлюк // Финансы, учет, банки. – Донецьк : Каштан, 2005. – Вып. 11. – С. 196–201.
95. Михайлюк Р. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків / Р. В. Михайлюк // Світ фінансів. – Тернопіль: Ек. думка, 2005. – Вип. 3–4 (4–5). – С. 21–32 .
96. Михайлюк Р. В. Раціональна ресурсна база комерційного банку як необхідна умова його фінансової стійкості / Р. В. Михайлюк // Фінансова система України. – Острог: Вид-во “Національний ун-тет “Острозька акад.”, 2005. – Вип. 7. – Ч. 2. – С. 215–221 .
97. Михайлюк Р.В. Основні критерії оцінювання фінансової стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. Т. 17. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 224–232.

98. Михайлюк Р.В. Вплив політичних факторів на фінансову стійкість банківської системи України / Р. В. Михайлюк // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ ст. – Зб. тез доповідей. III Міжн. наук.-практ. конференції. молодих вчених. – Тернопіль: Ек. думка, 2006. – Ч. 2. – С. 202–204.
99. Королева Е. В. Мониторинг финансового состояния коммерческого банка в системе регулирования банковской деятельности / Е. В. Королева // Финансы и кредит. – 2003. – № 22 (136). – С. 32–39.
100. German Supervisory Authority. The BAKIS system. Internal presentation paper. December, 1997.
101. Дробязко А. А., Сушко В. И. Банки Украины. Обобщенный портрет по результатам первого полугодия 2005 года / А. А. Дробязко, В. И. Сушко // Финансовые риски. – 2005. – № 2 (39). – С. 83–106.
102. Дробязко А. А., Сушко В. И. Банки Украины. Обобщенный портрет по итогам 2005 года / А. А. Дробязко, В. И. Сушко // Финансовые риски. – 2005. – №4 (41). – С. 19–39.
103. Дробязко А. А., Сушко В. И. Банки Украины. Обобщенный портрет по итогам 2006 года / А. А. Дробязко, В. И. Сушко // Финансовые риски. – 2006. – №4 (45). – С. 43–70.
104. Дробязко А. А., Сушко В. И. Банки Украины. Обобщенный портрет по результатам первого полугодия 2007 года / А. А. Дробязко, В. И. Сушко // Финансовые риски. – 2007. – №2 (47). – С. 45–66.
105. Rebel A. Cole, Jefferey W. Gunter. A CAMEL Rating's Shelf life / Rebel A. Cole, Jefferey W. Gunter // Financial Industry Studies. – December, 1995.
106. Положення “Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS” № 171 від 8.05.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=286728
107. Cole R. A., Cornyn B. G., Gunter J. W. FIMS: A new Monitoring System for Banking Institutions / R. A. Cole, B. G. Cornyn, J. W. Gunter // Federal Reserve Bulletin. – 1995. – January. – P. 1–15.
108. Rating System For International Examinations. FRS. SR 90-21. June 22, 1990.

109. Enhanced Framework for Supervising the U. S. Operations for Foreign Banking Organization. FRS. SR 95–22 , 1995.
110. Banka D'Italia. Ordinary General meeting of Shareholders. May 31, 2001.
111. Solvency ratio. Should the prudential treatment of credit risk be modified? Commission Bancaire. Consultation and research paper № 2, 2000.
112. Main Features of the regulatory framework of the Argentina Financial System. Central Bank of Argentina. October, 2000.
113. Bank of Poland. Annual Report, 1998.
114. Муллажанов Ф. М. Банковская система Узбекистана / Ф. М. Муллажанов // Деньги и кредит. – 2000. – № 3. – С. 23–28.
115. Байбулатов Р. Ж. О банковском дистанционном надзоре Национального банка Казахстан / Р. Ж. Байбулатов // Деньги и кредит. – 2001. – № 5. – С. 53–57.
116. Погребушний В. Рейтинг украинских банков по версии НБУ / В. Погребушний // Бизнес. – 2005. – № 50. – С. 52–54.
117. Богута Н. Не рейтинг единый. [Электронный ресурс] / Н. Богута // Дзеркало тижня. – 2005. – № 13 (541). – Режим доступа: <http://www.zn.ua/2000/2675/49733/>
118. Капустин С. Надежен ли ваш банк / С. Капустин // Финансы и кредит. – 2003. – № 24 (138). – С.18–23.
119. Гумен І. Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект / І. Гумен // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 1. – С. 57–60.
120. Петриченко Л. Ю. Критерії стійкості комерційного банку / Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 128–135.
121. Готовчиков И. Как оценить работу банков? Новый метод определения рейтингов / И. Готовчиков // Banker. – 2005. – май. – С. 12–14.
122. Структура активів банків України за станом на 01.01.2007 р. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3. – С. 48–53.
123. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2007 р. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3. – С. 54–57.

124. Структура власного капіталу банків України за станом на 01.01.2007 р. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3. – С. 58–63.
125. Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2007 р. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3. – С. 64–69.
126. The Netherlands Bank. Risk Analysis as a tool of supervision. A short introduction. December, 1999.
127. UK Financial Services Authority. Risk based approach to supervision of banks. June, 1998.
128. Board of Governors of the FRS. An overview of SEER risk rank, SEER statistical methodology, 1996.
129. Зубченко Л. Методика оценки деятельности банков с помощью скоринга / Л. Зубченко // Бизнес и банки. – 1996. – № 51.
130. Фетисов Г. Г. Устойчивость коммерческого банка и рейтинговые системы ее оценки / Г. Г. Фетисов. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 168 с.
131. Карминский А., Петров А. Рейтинг динамической финансовой стабильности / А. Карминский, А. Петров // Бюллетень финансовой информации. – 2000. – № 12. – С. 7–78.
132. В. Севриновский. Развитие системы банковского мониторинга: анализируя мировой опыт. [Электронный ресурс] / В. Севриновский // Режим доступа : http://shandi.narod.ru/articles/monit/B_monitoring.htm
133. Сафронов В. А., Бездудный М. А. О подходах к оценке финансовой устойчивости российского банковского сектора / В. А. Сафронов, М. А. Бездудный // Деньги и кредит. – 2005. – № 5. – С. 21–26.
134. Ключко Л. А. Моделювання фінансової стійкості комерційного банку на підставі кількісного аналізу та прогнозування тенденцій основних показників його діяльності / Л. А. Ключко // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 5. – С. 55–56.
135. Грушко В. І., Петриченко Л. Ю. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку / В. І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 20–27.

136. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Минск: Харвест; М. : ООО “Издательство АСТ”, 2001. – 976 с.
137. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий / Г. Минцберг, Б. Альстрэнд, Дж. Лэмпел ; пер. с англ., под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : “Питер”, 2000. – 336 с.
138. Шаталов А. Н. Управление ликвидностью в рамках финансового менеджмента / А. Н. Шаталов // Финансовый менеджмент. – 2004. – № 6. – С. 101–110.
139. Основні показники діяльності банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Dynamics/2001-Last.htm
140. Поморина М. А. О некоторых подходах к управлению банковской ликвидностью / М. А. Поморина // Банковское дело. – № 9. – 2001. – С. 5–11.
141. Коваленко В. В., Коренєва О. Г., Торжник Ж. В. Обґрунтування стратегії управління ліквідністю банківської установи / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, Ж. В. Торжник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Т. 17. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 159–167.
142. Волкова Н. И., Герасименко Р. А., Чашко Г. А. Управление банковской деятельностью: учебно-практическое пособие / [Н. И. Волкова, Р. А. Герасименко, Г. А. Чашко] ; под ред. П. В. Егорова. – Донецк : ООО “Юго-Восток Лтд”, 2003. – 338 с.
143. Банковское дело : стратегическое руководство / Рук. проекта У. Гулд; под ред. В. Платонова, М. Хиггинса. – М. : Изд-во АО “Консалтбанкир”, 1998. – 432 с.
144. Банковское дело : учебник / под ред. проф. Г. Г. Коробовой. – М. : Экономистъ, 2005. – 751 с.
145. Максютон А. А. Банковский менеджмент: учебно-практическое пособие / А. А. Максютон. – М. : Издательство “Альфа-Пресс”, 2005. – 368 с.
146. Основні показники стану міжбанківського кредитного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.bank.gov.ua/Statist/DAILY/2008/Creditlast_2008.htm

147. Ильясов С. М. Управление активами и пассивами банков / С. М. Ильясов // Деньги и кредит. – 2000. – № 5. – С. 20–26.
148. Примостка Л. О. Управління активами і пасивами комерційного банку / Л. О. Примостка // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 2. – С. 39–43.
149. Принципи ефективного управління ліквідністю у банківських установах / Базельський Комітет з банківського нагляду. – лютий. – 2000. – 24 с.
150. Поморина М. А. Некоторые подходы к управлению эффективностью деятельности банка / М. А. Поморина // Банковское дело. – 2001. – № 10. – С. 11–16.
151. Ковзанадзе И. К. Роль денежно-кредитной политики в преодолении последствий банковских кризисов / И. К. Ковзанадзе // Деньги и кредит. – 2003. – № 2. – С. 45–47.
152. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика : навч. посібник / Б. П. Адамик. – Тернопіль : “Карт-бланш”, 2002. – 278 с.
153. Болдаков В. Монетарні операції Національного банку України / В. Болдаков // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С.44–49.
154. Грошово-кредитна політика в Україні / [В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов] ; за ред. В. І. Міщенко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 350 с.
155. Лютий І. О. Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки : [монографія] / І. О. Лютий. – К. : Атака, 1999. – 240 с.
156. Стельмах В. С., Єпіфанов А. О., Гребеник Н. І., Міщенко В. І. Грошово-кредитна політика в Україні / [В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, Н. І. Гребеник] ; за ред. В. І. Міщенко. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 305 с.
157. Національний банк і грошово-кредитна політика: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза та канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 1999. – 368 с.
158. Бюлетень Національного банку України / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2006. – № 2 (155). – 169 с.

159. Бюлетень Національного банку України / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2007. – № 4 (169). – 183 с.
160. Стельмах В. Огляд монетарної політики в Україні за 1991-2001 рр. / В. Стельмах // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 7. – С. 2–8.
161. Затварська О. О. Грошово-кредитна політика центрального банку: [монографія] / О. О. Затварська. – Біла Церква, 2004. – 80 с.
162. Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України : Затверджено постановою Правління НБУ № 91 від 16.03.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0312-06>
163. Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 4. – С. 71.
164. Постанова Правління Національного банку України від 28.04.2006 року № 169 "Про регулювання грошово-кредитного ринку" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Inf_mat/Of_Pov/2006/28.04.2006_169.htm
165. Річний звіт Національного банку України за 2006 рік. – 214 с.
166. Рябініна Л. М. Роль Національного банку та законодавчих актів України в її економічному розвитку / Л. М. Рябініна // Фондовый рынок. – 2004. – № 27. – С. 34–48.
167. Положення “Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України” № 378 від 26.09.2006р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=215294
168. Положення “Про порядок рефінансування банків під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в Національному банку України” № 195 від 29.05.2006р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=287604
169. Річний звіт Національного банку України за 2005 рік. – 207 с.
170. Річний звіт Національного банку України за 2004 рік. – 193 с.

171. Річний звіт Національного банку України за 2007 рік. – 207 с.
172. Михайлюк Р. В. Соціально-економічні аспекти рейтингових методів оцінки комерційних банків / Р. В. Михайлюк // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – Тернопіль : Ек. думка. – 2005. – Вип.10 – С. 227-229.
173. Михайлюк Р. В. Рейтингові оцінки у системі побудови надійного комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль : Ек. думка. – 2005. – Вип. 3. – С. 82–89.
174. Михайлюк Р. В. Ліквідність та прибутковість – фактори зміцнення фінансової стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Вип. 24. – Одеса : ОДЕУ, 2006. – С. 135–139.
175. Михайлюк Р. В. Проблеми забезпечення фінансової стійкості комерційних банків України в умовах економічної глобалізації / Р. В. Михайлюк // Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки: збірник доповідей III науково-практичної конференції. Вип. 2. – Луцьк : ЛГУ, ПВД “Твердиня”, 2006. – С. 68–72.
176. Михайлюк Р. В. Системи прогновної оцінки фінансової стійкості банків: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / Р. В. Михайлюк // Економічний і соціальний розвиток України в XXI ст. Зб. тез доповідей. IV Міжн. наук.-практ. конференції. молодих вчених. – Тернопіль : Ек. думка, 2007. – Ч. 2. – С. 202–205.
177. Михайлюк Р. В. Монетарна політика центрального банку та її вплив на фінансову стійкість банківської системи країни / Р. В. Михайлюк // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – Тернопіль : Ек. думка, 2006. – Вип. 3. – С. 68–75.
178. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Джозеф Синки-мл. ; пер. с англ. А. Левинзон. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.

179. Sellers, Bob L. Capital Formation Strategies / Sellers, Bob L. // Independent Banker. – 1990. – March. – P. 50–56.
180. Международная конвергенция измерения капитала и стандартов капитала : новые подходы (Базель – II) / Базельский комитет по банковскому надзору. – Банк международных расчетов, 2004. – 266 с.
181. Кротюк В., Куценко О. Базель – II : нова концептуальна редакція Базельської угоди про капітал / В. Кротюк, О. Куценко // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 3. – С. 2–6.
182. Кротюк В., Куценко О. Базель – II : розрахунок мінімально необхідної величини капіталу згідно з Першою компонентою / В. Кротюк, О. Куценко // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 5. – С. 16–22.
183. Кротюк В., Куценко О. Базель – II : розрахунок мінімально необхідної величини капіталу згідно з Першою компонентою / В. Кротюк, О. Куценко // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 7. – С. 2–7.
184. Хаб'юк О. Вплив Базеля – II на банки та на економіку / О. Хаб'юк // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 8. – С. 10-13.
185. Антропов Д. Л. Интегрированный риск-менеджмент в системе управления банком / Д. Л. Антропов // Деньги и кредит. – 2005. – № 1. – С. 33–37.
186. Рудько-Силиванов В. А., Афанасьев А. А., Лапина К. В. Базельские соглашения по банковскому капиталу и риски производных финансовых инструментов / В. А. Рудько-Силиванов, А. А. Афанасьев, К. В. Лапина // Деньги и кредит. – 2004. – № 2. – С. 20–25.
187. Кудрявцева М. Г., Харламов Г. А. Базель II : новые правила игры / М. Г. Кудрявцева, Г. А. Харламов // Банковское дело. – 2004. – № 12. – С. 12–18.
188. Проект Постанови Правління Національного банку України “Про підходи до впровадження Базеля II” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aub.com.ua/ua/regulation/?_m=publications&_t=rec&id=8320
189. Хандриков А. А. Международный опыт управления проблемными активами / А. А. Хандриков // Финансы и кредит. – 2003. – № 15 (129). – С. 61–66.

190. Дзюблюк О. В. Оптимізація управління активами і пасивами комерційного банку / О. В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 129–137.
191. Шпиг Ф. І., Деркач О. В. Стратегія управління діяльністю комерційного банку : [монографія] / Ф. І. Шпиг, О. В. Деркач. – Львів : ВАТ “Бібльос”, 2000. – 124 с.
192. Пшик Б. І. Модель управління активами і пасивами банку / Б. І. Пшик // Фінанси України. – 2003. – № 5. – С. 115–120.
193. Жоваников В. Н. Теория дюрации как инструмент управления балансом коммерческого банка / В. Н. Жоваников // Банковское дело. – 2002. – № 2. – С. 25–27.
194. Кулаков А. Е. Управление активами и пассивами банка / А. Е. Кулаков // Финансы и кредит. – 2002. – № 17 (107). – С. 2–16.
195. Шаркаді Н. В. Управління банківськими ризиками як основа формування залучених ресурсів банків / Н. В. Шаркаді // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 5 (35). – С. 45–53.
196. Валравен К. Д. Управление рисками коммерческого банка: учебное пособие / К. Д. Валравен ; под ред. М. Э. Уорд, Я. М. Миркина. – Вашингтон : Мировой банк реконструкции и развития, 1993. – 112 с.
197. Рэдхед Кейт, Хьюс Стюарт. Управление финансовыми рисками / [Рэдхед Кейт, Хьюс Стюарт] ; науч. ред. А. В. Ветров, М. В. Кузнецов ; пер. с англ. А. В. Дорошенко. – М. : Инфра-М, 1996. – 288 с.
198. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: учеб. пособие для вузов / Л. Н. Тэмпан ; под ред. проф. В. А. Швандара. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 380 с.
199. Пикфорд Джеймс. Управление рисками / Джеймс Пикфорд ; пер. с англ. О. Н. Матвеевой. – М. : ООО “Вершина”, 2004. – 349 с.
200. Синки Дж. (мл.) Управление финансами в коммерческих банках / Джозеф Синки ; пер. с англ. 4-го перераб. изд. ; под ред. Р. Я. Левиты, Б. С. Пинскера. – М. : Catallaxy, 1994. – 947 с.
201. Горячек І. Види банківських ризиків та управління ними / І. Горячек // Економіка, фінанси, право. – 2000. – № 8. – С. 36–38.

202. Горячек І. Види банківських ризиків та управління ними / І. Горячек // Економка, фінанси, право. – 2000. – № 9. – С. 33–35.
203. Примостка Л. О. Кредитний ризик банку: проблеми оцінювання та управління / Л. О. Примостка // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 118–125.
204. Павлюк С. М. Кредитні ризики та управління ними / С. М. Павлюк // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С. 105–111.
205. Потійко Ю. Теорія і практика управління різними видами ризиків у комерційних банках / Ю. Потійко // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 58–60.
206. Кулинич І. Н. Управление банковскими рисками как способ повышения платежеспособности коммерческого банка / І. Н. Кулинич // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 1 (43). – С. 60–68.
207. Вітлінський В. В., Пернарівський О. В., Наконечний Я. С., Великоіваненко Г. І. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посіб. / [В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко] ; за ред. В. В. Вітлінського. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 251 с.
208. Матеріали третього щорічного Східноєвропейського ризик-менеджмент форуму. – К. : FAService, 2004. – 232 с.
209. Камінський А. Аналіз систем ризик-менеджменту в банках України / А. Камінський // Банківська справа. – 2005. – № 6. – С. 10–19.
210. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України № 361 від 2.08.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0361500-04>
211. Уваров К., Куценко О. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: орієнтир на майбутнє / К. Уваров, О. Куценко // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 1. – С. 60–63.
212. Примостка Л. Економічні ризики в діяльності банків / Л. Примостка // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С. 16–23.

213. Кондратюк Е. А. Понятие банковских рисков и их классификация / Е. А. Кондратюк // Деньги и кредит. – 2004. – № 6. – С. 43–50.
214. Кисилева И. А. Методологические аспекты управления банковскими рисками / И. А. Кисилева // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 1. – С. 13–25.
215. Осипенко Т. В. О системе рисков банковской деятельности / Т. В. Осипенко // Деньги и кредит. – 2000. – № 4. – С. 28–30.
216. Жоваников В. Н. Риск-менеджмент в коммерческом банке в условиях переходной экономики / В. Н. Жоваников // Деньги и кредит. – 2002. – № 5. – С. 60–65.
217. Пернарівський О. В. Аналіз, оцінка та способи зниження банківських ризиків / О. В. Пернарівський // Вісник НБУ. – 2004. – № 4. – С. 44–48.
218. Романенко Л. Ф., Коротеєва А. В. Ризики у банківській діяльності / Л. Ф. Романенко, А. В. Коротеєва // Фінанси України. – 2003. – № 5. – С. 121–127.
219. Черных С. Управление банковскими рисками / С. Черных // Вопросы экономики. – 2004. – № 8. – С. 120–127.
220. Масленченков Ю. С., Дубанков А. П. Экономика банка. Разработка по управлению финансовой деятельностью банка / Ю. С. Масленченков, А. П. Дубанков. – [2-изд.]. – М. : Изд. группа “БДЦ – пресс”, 2003. – 168 с.
221. Кисилев В. В. Управление коммерческим банком в переходной период: уч. пособие / В. В. Кисилев. – М. : Изд-во корпорация “Логос”, 1997. – 144 с.
222. Базовые принципы эффективного надзора за банковской деятельностью. Консультативное письмо Базельского комитета по банковскому регулированию / Базельский комитет по банковскому надзору. Сборник документов и материалов. – М., 1997.
223. Рогов М. А. Риск-менеджмент / М. А. Рогов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 120 с.
224. Бушуєва І. В., Ніколаєнко А. А. Структура та основні напрямки управління банківськими ризиками / І. В. Бушуєва, А. А. Ніколаєнко // Формування ринкових відносин в Україні. – Вип. 10. – 2000. – 156 с.

225. Версаль Н. І. Олексієнко С. М. Кредитні ризики як важлива складова ризиків банківської діяльності / Н. І. Версаль, С. М. Олексієнко // Фінанси України. – 2002. – № 8. – С. 86–95.
226. Лобанов А., Золотарев В. Риск-менеджмент в private banking – ключевое звено на пути к успеху / А. Лобанов, В. Золотарев // Банковское дело. – 2004. – № 6. – С. 28–33.
227. Бондаренко Л. А. Побудова системи ризик-менеджменту в комерційному банку / Л. А. Бондаренко // Фінанси України. – 2003. – № 9. – С. 85–93.
228. Роговая Н. М. Деякі теоретичні аспекти державного регулювання банківської діяльності / Н. М. Роговая // Економіка України. – № 4. – 2004. – С. 36–39.
229. Василишен Э. Н. Регулирование деятельности коммерческих банков / Э. Н. Василишен. – М. : Финстатинформ, 1995. – 144 с.
230. Поляков В. П., Московкина Л. А. Структура и функции Центральных банков. Зарубежный опыт / В. П. Поляков, Л. А. Московкина. – М. : “ИНФРА – М”, 1996. – 190 с.
231. Горячек І. Ю., Конопатська Л. В. Регулювання діяльності комерційних банків / І. Ю. Горячек, Л. В. Конопатська // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 7. – С. 13–15.
232. Конопатська Л. В. Регулювання банківської діяльності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Л. В. Конопатська. – К., 1999. – 20 с.
233. Орлюк О. П. Банківська система України. Правові засади організації / О. П. Орлюк. – К. : “Юрінком Інтер”, 2003. – 239 с.
234. Фабер С., Куценко О., Пожарська І. Нагляд на основі оцінки ризиків: українська перспектива / С. Фабер, О. Куценко, І. Пожарська // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 6. – С. 24–26.
235. Мюллер Х. И. О банковском надзоре в странах с рыночной ориентацией / Х. И. Мюллер // Деньги и кредит. – 1999. – № 3. – С. 51–55.
236. Закон України “Про Національний банк України” № 679-XIV від 20.05.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon.nau.ua/doc/?code=679-14>

237. Положення “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків” № 279 від 06.07.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=206782
238. Положення “Про планування та порядок проведення інспекційних перевірок” № 276 від 17.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.com/document/spart27/inx27547.htm>
239. Методичні рекомендації про порядок реорганізації, реструктуризації комерційних банків Постанова НБУ № 395 від 09.10.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=284193
240. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків” № 104 від 15.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=286096
241. Карчева. Г. Розвиток інформаційного забезпечення банківського нагляду НБУ / Г. Карчева // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 5. – С. 68–71.
242. Біленчук П. Д., Диннік О. Г., Лютий І. О., Скороход О. В. Банківське право : українське та європейське : навч. посібник / [П. Д. Біленчук, О. Г. Диннік, І. О. Лютий, О. В. Скороход] ; за ред. П. Д. Біленчука. – К. : Атіка, 1999. – 400 с.
243. Шеремет А. Д., Щербакова Г. Н. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шеремет, Г. Н. Щербакова. – М. : Финансы и статистика. – 2000. – 256 с.
244. Проект комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003–2005 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/Inf_mat/Of_pov/comprehensive_prog/comprehensive_prog.pdf
245. Лаврушин О. И. От теории банка к современным проблемам его развития в экономике / О. И. Лаврушин // Банковское дело. – 2003. – № 7. – С. 2–7.

246. Михайлюк Р. В. Концептуальні аспекти впровадження та розвитку систем ризик-менеджменту у вітчизняних банках / Р. В. Михайлюк // Вісник Львівського університету. Серія економічна : спецвипуск наук. зб. – Львів, 2007. – Вип. 37 (2). – С. 113–118.
247. Михайлюк Р. В. Вдосконалення державного регулювання і банківського нагляду як необхідна умова забезпечення фінансової стійкості банків / Р. В. Михайлюк // Становлення і розвиток банківської системи України в умовах ринкових перетворень в економіці. Зб. тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції до 30-ти річчя факультету банківського бізнесу ТНЕУ. – Тернопіль: Астон, 2008. – С. 71–72.
248. Принципы рейтингового анализа. Методология [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.com.ua/ru/ratings/methodologies.Html>
249. Graham Slack. Availability of Financial Soundness Indicators / Slack Graham. – International Monetary Fund. – 2003. – 62 p.
250. Подходы к организации стресс-тестирования в кредитных организациях (на основе обзора международной финансовой практики) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cbr.ru/analytics/bank_system/print.asp?file=stress.htm

